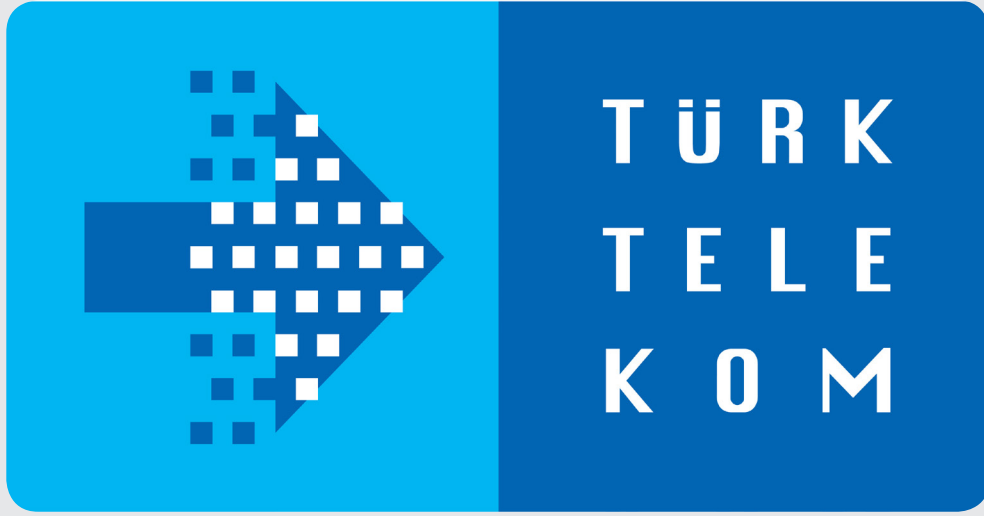

TMMOB
ELEKTRİK MÜHENDİSLERİ ODASI

TÜRK TELEKOM

ÖZELLEŞTİRME RAPORU

Kasım 2017

1954

**TMMOB
ELEKTRİK MÜHENDİSLERİ
ODASI**

İhlamur Caddesi No:10 Kat:3
Kızılay, 06640 Ankara, Türkiye
Tel: (0-312) 425 32 72 - 425 32 73
Faks: (0-312) 417 38 18
e-posta: emo@emo.org.tr
<http://www.emo.org.tr>

Kasım / 2017

EMO Yayın No: GY/2017/695
ISBN: 978-605-01-1109-5

DİZGİ
TMMOB
Elektrik Mühendisleri Odası

1954

**TMMOB
ELEKTRİK MÜHENDİSLERİ
ODASI**

TÜRK TELEKOM ÖZELLEŞTİRME RAPORU

Kasım 2017

TÜRK TELEKOM 2007 YILINDAN BERİ REHİN	5
“BORCU BORÇLA KAPAT, KARI GÖTÜR” DEVRİNİN SONU	7
TÜRK TELEKOM’DA REHİN KRİZİ	9
OGER’İN BATIŞI VE TÜRK TELEKOM’A ETKİSİ	16
TORBA YASA İLE İMTİYAZ SÖZLEŞMELERİNE MÜDAHALE ve TÜRK TELEKOM	27
SAPTAMALAR ve DEĞERLENDİRMELER	37
EK: TÜRK TELEKOM’UN ÖZELLEŞTİRİLMESİ VE SERMAYE YAPISI	43

TÜRK TELEKOM ÖZELLEŞTİRME RAPORU

TÜRK TELEKOM 2007 YILINDAN BERİ REHİN

Doğrudan ve dolaylı paylarla büyük ortak olan Hariri ailesinin kontrolündeki Oger Grubu; Türk Telekom'un yüzde 55'ini, ihalede verdiği 6 milyar 550 milyon dolarlık teklifin 1.3 milyar dolar peşinatını ödeyerek devralmıştır. Kalanı LIBOR+2.5 faizle 5 taksitte ödeyecek olan Oger, peşin ödemede yüzde 5 indirim olanağını kullanmamışken, 2006 yılında taksit ödemesinden sonra kalan borcunu bir kerede kapatma yoluna gitmiştir. Neden Oger Grubu'nun peşin ödemede yüzde 5 indirimden yararlanmayıp sonradan kalan borcu peşin kapattığı sorusunun yanıtı açıktır: Türk Telekom hisselerini rehin verip kredi bulmak...

Bu sürecin nasıl işlediğine baktığımızda; 2006 yılında 1.4 milyar dolarlık taksit ödemesini yapan Oger Telekomünikasyon Anonim Şirketi'nin (OTAŞ), aynı yıl Türk Telekom'un yüzde 19.8'ine karşılık gelen hissesini Citicorp Trustee'ye rehin vererek kredi aldığını görüyoruz. "Türk Telekomünikasyon Anonim Şirketi **31 Aralık 2006 ve 2005** Tarihleri İtibarıyla Konsolide Finansal Tablolar ve Bağımsız Özel Denetim Raporu"nda bu kredi karşılığında Türk Telekom hisselerinin nasıl rehin verildiği şöyle ifade edilmiştir:

"31 Aralık 2006 tarihi itibarıyla, Hisse Rehin Anlaşması uyarınca OTAŞ'ın sahip olduğu Şirket hisselerinin %36'sına tekabül eden 693.000.000.000 adet hisse üzerinde Citicorp Trustee Company Limited (Citicorp Trustee)'nin, %64'üne tekabül eden 1.232.000.000.000 adet hisse üzerinde ise Hazine'nin rehni bulunmaktadır. Citicorp Trustee'e verilen rehinler OTAŞ'ın Citicorp Trustee'den temin etmiş olduğu kredilerle ilgilidir. OTAŞ kredi sözleşmesi, OTAŞ'ın, Şirket'in ve Avea'nın hisselerinin satışına, transferine ve dilüsyonuna kısıtlamalar getirmektedir." (s. 46)¹

OTAŞ; Mart 2007'de Türk Telekom'daki tüm hisselerini ipotek edip 3.5 milyar dolar tutarında kredi alıp, özelleştirme borcunun kalanı olan 4 milyar doları aşkın ödemeyi bir seferde yapmıştır.² Şirketin peşin ödeme yapması "şaşaa" ile basına açıklanırken, bu peşin ödemenin Türk Telekom'un hisseleri üzerinde öncelikli ipotek hakkı verilerek alınan kredi ile yapıldığı gündeme dahi getirilmemiştir. Oysa bu durum yine TTAŞ 31 Aralık 2006 ve 2005 Tarihleri İtibarıyla Konsolide Finansal Tablolar ve Bağımsız Özel Denetim Raporu'nda şu şekilde yer almıştır:

"23 Mart 2007 tarihinde OTAŞ bir grup uluslararası ve yerel bankalardan 3.500.000 ABD doları tutarında uzun vadeli kredi temin ederek, Türk Telekom'un hisselerinin alımından dolayı oluşan Hazine'ye borcunu 4.192.000* ABD doları ödeme yaparak kapatmıştır. OTAŞ'ın kreditorlerine Türk Telekom'un OTAŞ'a ait olan %55 hisseleri üzerinde öncelikli ipotek hakkı verilmiştir.*

Uzun vadeli kredi nedeniyle, Avea, Türk Telekom ve OTAŞ hisselerinin satışı, transferi ve yeni hisse çıkarılması konularına kesin sınırlamalar getirilmiştir. Ayrıca finansal ve bilgi kovenantları bulunmaktadır. Finansal kovenantlar Grup'un konsolide finansal tabloları baz alınarak hesaplanan net borçlanma oranı, vergi ve faiz giderleri öncesindeki kar oranı ve borçlanma giderleri ile ilgilidir."(s. 56)(*Raporda binlik değer kullanılmaktadır.)³

1 <http://www.ttyatirimciiliskileri.com.tr/Raporlar/2006/Finansal-Tablolar-2006.pdf>

2 <http://www.hurriyet.com.tr/oger-telekom-borcunu-4-yil-erken-kapatti-6224281>, <http://arsiv.sabah.com.tr/2007/03/29/eko102.html>

3 <http://www.ttyatirimciiliskileri.com.tr/Raporlar/2006/Finansal-Tablolar-2006.pdf>

Böylece OTAŞ'ın Türk Telekom'da sahip olduğu yüzde 55'lik hissenin tamamı ipotekli hale gelmiştir. Bu ipotekle birlikte hem Türk Telekom'un hem OTAŞ'ın hem Avea'nın hisselerinin satışına, transferine, yeni hisse çıkarmalarına ve bir kısım finansal işlemlerine sınırlama getirilmiştir. Ancak 2007 yılsonuna gelindiğinde öncelikli ipotek hakkının rehne dönüştüğü görülmektedir. Bu durum "Türk Telekomünikasyon Anonim Şirketi 31 Aralık 2007 ve 2006 Tarihleri İtibariyle Konsolide Finansal Tablolar ve Bağımsız Özel Denetim Raporu"nda şöyle yer almıştır:

"31 Aralık 2006 tarihi itibarıyla, Hisse Rehin anlaşması uyarınca OTAŞ'ın sahip olduğu Şirket hisselerinin %36'sına tekabül eden 693.000.000.000 adet hisse üzerinde Citicorp Trustee Company Limited (Citicorp Trustee)'nin, %64'üne tekabül eden 1.232.000.000.000 adet hisse üzerinde ise Hazine'nin rehni bulunmaktadır. **31 Aralık 2007 tarihi itibarıyla ise 1.925.000.000.000 adet hissenin tümü Citicorp'a rehin edilmiştir.** Citicorp Trustee'e verilen rehinler OTAŞ'ın Citicorp Trustee'den temin etmiş olduğu kredilerle ilgilidir. OTAŞ kredi sözleşmesi, OTAŞ'ın, Şirket'in ve Avea'nın hisselerinin satışına, transferine ve dilüsyonuna kısıtlamalar getirmektedir."(s. 80)⁴

OTAŞ'ın sahibi olduğu yüzde 55 Türk Telekom hissesinin tamamının rehin edildiği bilgisi ise **31 Aralık 2008** tarihli Konsolide Finansal Tablolar ve Bağımsız Denetim Raporu'nda şöyle yer almıştır:

"31 Aralık 2007 tarihi itibarıyla, Hisse Rehin Anlaşması uyarınca OTAŞ'ın sahip olduğu (Şirket hisselerinin %36'sına tekabül eden 693.000.000.000 adet hisse üzerinde Citicorp Trustee Company Limited (Citicorp Trustee)'nin, %64'üne tekabül eden 1.232.000.000.000 adet hisse üzerinde ise Hazine'nin rehni bulunmaktadır. **31 Aralık 2008 tarihi itibarıyla ise OTAŞ'ın sahip olduğu şirket hisselerinin %55'ine tekabül eden 192.500.000.000 adet hisse üzerinde Citicorp Trustee Company Limited'in rehni bulunmaktadır.** Citicorp Trustee'e verilen rehinler OTAŞ'ın Citicorp Trustee'den temin etmiş olduğu kredilerle ilgilidir. OTAŞ kredi Sözleşmesi, OTAŞ'ın, Şirket'in ve Avea'nın hisselerinin satışına, transferine ve dilüsyonuna kısıtlamalar getirmektedir."(s. 64)⁵

Görüldüğü gibi **2007 ve 2008 yılındaki raporlarda Türk Telekom'daki yüzde 55 hissenin tamamının Citicorp'a rehinli duruma düşmesine ilişkin tarih bilgisi, ilk raporda 31 Aralık 2007, ikinci raporda 31 Aralık 2008 olarak farklı verilmektedir.** Adı bağımsız denetim raporu olan ve halen Türk Telekom'un yatırımcı bilgileri kapsamında ulaşılabilen bu iki rapordaki çelişkili bilginin nedeni bilinmemektedir.

Sonuçta **2007-2016 yılları boyunca düzenlenen yıllık Türk Telekomünikasyon Anonim Şirketi Konsolide Finansal Tablolar ve Bağımsız Özel Denetim Raporlarında OTAŞ'ın Türk Telekom'daki yüzde 55 hissesinin tamamının Citicorp Trustee nezdinde rehinli olduğu bilgisi yer almıştır.**

4 <http://www.ttyatirimciiliskileri.com.tr/Raporlar/2007/Finansal-Tablolar-2007.pdf>

5 <http://www.ttyatirimciiliskileri.com.tr/Raporlar/2008/2008-Y%C4%B1l-Sonu-Finansal-Tablolar.pdf>

“BORCU BORÇLA KAPAT, KARI GÖTÜR” DEVRİNİN SONU

Türk Telekom'un hisselerini rehin bırakan OTAŞ, 10 yıl boyunca kredi borcunu kapatamazken ve hiçbir hissesi üzerindeki rehni kaldıramazken, borçlarında ödeme güçlüğüne düştüğünün ilk işaretini 2013 yılında vermiştir.

OTAŞ, 22 Mayıs 2013 tarihinde; mevcut borçların refinansmanı ve vade uzatımı ile bu yolla temettü ödemesine devam etmek üzere 4 milyar 478 milyon dolar ve 211 milyon 970 bin Avro kredi kullandığını ve yine Türk Telekom'da sahip olduğu yüzde 55'lik hisselerin tamamını teminat olarak rehin verdiğini açıklamıştır. Görüldüğü gibi OTAŞ'ın Türk Telekom özelleştirmesi için aldığını açıkladığı 3.5 milyar dolarlık kredi, 2013 yılında 4.5 milyar doları aşmış bir borca dönüşmüş ve bu kez daha büyük bir borcun karşılığında Türk Telekom hisseleri rehin bırakılmıştır. Kamu Aydınlatma Platformu'na 28 Mayıs 2013 tarihinde konuya ilişkin **OTAŞ**'ın yaptığı açıklama aynen şöyledir:

*“Ojer Telekomünikasyon A.Ş., 22 Mayıs 2013 tarihinde US\$4.478,000,000 ve avro 211,970,000 tutarlarında bir kredi anlaşması imzalamıştır. Kredi anlaşmasında Akbank T.A.Ş., BNP Paribas Fortis, Citi, Deutsche Bank AG, London Branch, J.P. Morgan Limited ve Türkiye Garanti Bankası A.Ş. Yetkili Lider Düzenleyici (Mandated Lead Arrangers) ve Koordinatör (Coordinating Bookrunners), BNP Paribas Dökümantasyon Temsilcisi (documentation agent), Citibank International PLC Kredi Temsilcisi (Facility Agent) ve Citicorp Trustee Company Limited Teminat Temsilcisi (Security Agent) olarak görev almıştır. Kredinin kullanım amacı mevcut borçların refinansmanı ve vadesinin uzatılması ve bu yolla hissedarlarımıza temettü ödenmesidir. **Daha önceki kredi anlaşmalarında olduğu gibi kredinin teminatı olarak şirketinizin hisseleri rehin verilmiştir.** Hisselere ait tüm haklar Ojer Telekomünikasyon A.Ş.'de kalacaktır. Kredi aşağıdaki dilimler (tranches) halinde kullanılmıştır;*

- Dilim A1: US\$228,000,000 5 yıl vadeli azalan anaparalı (amortising term loan)
- Dilim A2: avro 211,970,000 5 yıl vadeli azalan anaparalı (amortising term loan)
- Dilim B: US\$3,000,000,000 7.5 yıl vadeli azalan anaparalı (amortising term loan)
- Dilim C: US\$250,000,000 7.5 yıl vadeli rotatif (revolving credit facility)
- Dilim D: US\$ 1,000,000,000 7.75 yıl vadeli spot (bullet tranche)”⁶

Bu açıklamada şirketlerin borçlarını ödemek yerine Türk Telekom'dan temettü almaya devam edebilmek için yeniden borçlandığı açık bir şekilde itiraf edilmektedir. Yine borçların refinansmanı ifadesi de borcun geri ödenmesindeki sıkıntıya işaret etmektedir.

“Türk Telekomünikasyon Anonim Şirketi ve Bağlı Ortaklıkları **31 Aralık 2013** Tarihi İtibarıyla Konsolide Finansal Tablolar ve Bağımsız Denetim Raporu”nda bu yeni krediye ilişkin hisselerin rehin bilgisi de şu şekilde yer almaktadır:

“31 Aralık 2013 tarihi itibarıyla OTAŞ'ın sahip olduğu, toplam Şirket hisselerinin %55'ine tekabül eden 192.500.000.000 adet A Grubu hisse bir kısım kredi sözleşmelerinin alacaklıları adına ve yararına temsilci sıfatıyla hareket eden Citicorp Trustee Company Limited lehine rehnedilmiş bulunmaktadır. OTAŞ kredi sözleşmeleri, OTAŞ'ın, Şirket'in ve Avea'nın hisselerinin satışına, transferine ve dilüsyonuna kısıtlamalar getirmektedir.”(s. 70)⁷

6 <https://www.kap.org.tr/tr/Bildirim/286191>

7 <http://www.ttyatirimciiliskileri.com.tr/Raporlar/2013/2013-YS-Konsolide-Finansal-Tablolar.pdf>

OTAŞ; elinde bulundurduğu tüm Türk Telekom hisselerini rehnederek 22 Mayıs 2013 tarihinde kullandığı yaklaşık 4.5 milyar dolar ve 212 bin Avro'luk kredinin taksitlerini, kamuoyuna yansıyan bilgilere göre Eylül 2016'dan itibaren ödeyemez duruma düşmüştür. Bu durum; Ojer'in mali krizi ve Türk Telekom'a etkisiyle ilgili kaygılar yaratmıştır. Bu kaygıların ardından 13 Ekim 2016 tarihinde KAP'a şu açıklama yapılmıştır:

"Türk Telekomünikasyon A.Ş. ve iştiraklerinin finansman anlaşmalarında hissedarlarının borçlarını vaktinde ödeyememelerinden doğabilecek müteakıl temerrüt (cross-default) hükmü bulunmamaktadır. OTAŞ'ın şirketimizin hiçbir finansman sözleşmesinde garantörlüğü bulunmamaktadır. Şirketimizin OTAŞ lehine verilmiş herhangi bir teminat veya rehini bulunmamaktadır."

Görüldüğü gibi açıklamanın OTAŞ'ın borçlarının Türk Telekom'a yansmasıyla ilgili boyutu bulunmamakta, yalnızca Türk Telekom'un finansman sözleşmelerinde OTAŞ'ın garantörlüğünün olmadığı ve Türk Telekom tarafından OTAŞ lehine verilmiş teminat ya da rehinin bulunmadığı belirtilmektedir. Ancak söz konusu olan Türk Telekom tarafından OTAŞ adına verilmiş olan rehin ya da teminat değil, OTAŞ'ın sahip olduğu Türk Telekom hisselerini kendi aldığı kredi için rehin vermesidir. Bu konuda ise açıklamada herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

Son olarak yayım tarihi 8 Şubat 2017 olan "Türk Telekomünikasyon Anonim Şirketi ve Bağlı Ortaklıkları **31 Aralık 2016** Tarihi İtibarıyla ve Aynı Tarihte Sona Eren Yıla Ait Konsolide Finansal Tablolar ve Bağımsız Denetim Raporu"nda, OTAŞ'a ait yüzde 55'lik Türk Telekom hisselerinin tamamının halen rehin tutulduğu bilgisi şu şekilde yer almıştır:

"31 Aralık 2016 tarihi itibarıyla OTAŞ'ın sahip olduğu, toplam Şirket hisselerinin %55'ine tekabül eden 192.500.000.000 adet A Grubu hisse bir kısım kredi sözleşmelerinin alacaklıları adına ve yararına temsilci sıfatıyla hareket eden Citicorp Trustee Company Limited lehine rehnedilmiş bulunmaktadır. OTAŞ kredi sözleşmeleri, OTAŞ'ın, Şirket'in ve Avea'nın hisselerinin satışına, transferine ve oranının azaltılmasına ilişkin kısıtlamalar getirmektedir."(S. 75)⁸

Bu durumda Türk Telekom'un yüzde 55 hissesinin rehnedilmesine neden olan kredilerin yeniden yapılandırıldığı 2013 yılından itibaren geçen 4.5 yıllık sürede hisseler üzerindeki rehin kalkmamıştır.

Oger Grubu'nun finansal krizi nedeniyle ödeyemediği borcu; Eylül 2016, Mart ve Eylül 2017 taksitlerinin 290'ar milyon dolardan toplamda 870 milyon dolara ulaştığı basına yansıyan haberlerden öğrenilmektedir. Ayrıca kredi borcunun en büyüğü olan 3 milyar dolarlık bölümünün 7.5 yıl vadeli azalan anaparalı olduğu ve geri ödeme için sadece 3 yılın kalmış olduğu dikkate alındığında finansal krizin boyutu daha iyi anlaşılmaktadır.

Oger Grubu'nun krizi ile ilgili olarak, petrol fiyatlarının düşmesiyle Suudi Arabistan'da yürüttüğü projelerde alacaklarını tahsil edemediği, Türk Telekom hisselerini rehin vererek aldığı kredi geri ödemelerinde Türkiye'de yaşanan kur artışı nedeniyle sıkıntıya düştüğü gibi gerekçeler ileri sürülmektedir. Petrol fiyatlarının düşmesinin Suudi Arabistan'ı olumsuz etkilemesi⁹ ve TL'nin değer kaybetmesi olarak özetlenen bu gerekçeler 2006 ve 2007 yılından bu yana gelen süreci açıklamak için yetersizdir.¹⁰ Görüldüğü gibi Türk Telekom üzerine yıkılan borç yükü özelleştirme dönemine kadar uzanmaktadır.

8 <http://www.ttyatirimciiliskileri.com.tr/Raporlar/2016/2016-YS-konsolide-finansal-tablolar-ve-dipnotlar.pdf>

9 http://www.bbc.com/turkce/haberler/2016/01/160111_petrol_fiyatlari_dusus_analiz

10 <http://www.sozcu.com.tr/2017/ekonomi/reuterstan-flas-turk-telekom-iddiasi-1989151/>

TÜRK TELEKOM'DA REHİN KRİZİ

OTAŞ'a devredilmiş olan Türk Telekom'un hisselerinin tamamı rehin bırakılmış olmasına karşın kamuoyuna yapılan açıklamalarda ise hala bu durumunun üstü örtülmeye çalışılmaktadır. Borcun Oger Grubu'na ait olduğu, Türk Telekom'u etkilemeyeceği ileri sürülmektedir. Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanı Ahmet Arslan, 21 Ekim 2017 tarihinde bir televizyonda yaptığı açıklamada şunları söylemiştir:

*"Türk Telekom'un verdiği herhangi bir taahhüt, herhangi bir teminat veya altına imza attığı herhangi bir borç söz konusu değil. Borç, Türk Telekom'un büyük hissedarı olan, yüzde 55 hissesine ortak olan Oger Telecom'un, yani OTAŞ Anonim Şirketi'nin borcudur. Bunun Türk Telekom borcu olarak algılanmaması kesinlikle önemli, bunu vurgulayalım."*¹¹

Oysa yukarıda resmi rapor ve açıklamalarla ortaya konulduğu gibi Türk Telekom'un yüzde 55 hissesi rehin kalmış durumdadır. Nitekim Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanı Ahmet Arslan da aynı konuşmasında bu durumu şu açıklamasıyla kabul etmiştir:

*"OTAŞ'ın borcu döner bankaları etkiler mi diye baktığınızda, **OTAŞ kendi yüzde 55'lik hissesini rehin olarak vermiş**. Herhangi birinin istemesiyle veya OTAŞ'ın istemesiyle herhangi bir yere devredilmesi söz konusu değil. Bankalar biliyor ki OTAŞ'ın Türk Telekom'da yüzde 55'lik çok güçlü bir hissesi var ve Telekom güçlü bir şirket olarak devam ediyor. Bütün bu görüşmeler yürütülüyorken bankalara en ufak bir sıkıntı gelmeyecektir, Telekom'a en ufak bir sıkıntı gelmeyecektir. Ancak, OTAŞ eğer sıkıntısı devam eder, bir şekilde bu işin içinden kalkamazsa, elbette ki süreçler belli. Bakanlık olarak biz Hazineyi temsilen gereğini yaparız. Telekom'a herhangi bir sıkıntı gelmeyecek, bankacılık sistemine herhangi bir sıkıntı gelmeyecek şekilde süreçleri yürüteceğiz."*¹²

Bakan Arslan, 3 Kasım 2017 tarihinde Plan ve Bütçe Komisyonu'nda ilk kez Oger'in borcu nedeniyle Türk Telekom hisselerinin rehin verildiğini açıkça kabul etmiştir:

"OTAŞ kim? OGER Telecom Anonim şirketi. Oger Telecom diğer ortaklarıyla beraber TELEKOM'un yüzde 55 işletme hissesine sahip, 2026'ya kadar işletme hakkına sahip. Dolayısıyla, o işletme hakkına sahip olduğu hisseleri, hisse hakkını kendisi rehin vermiş durumda..."(s. 220)¹³

Türk Telekom'un hisselerinin rehin kalmasına yol açan kredi ödenemediğinden; bankalarla yapılan görüşmelerden, hatta Türk Telekom hisselerinin satışı için olası alıcılarla yapılan görüşmelerden bugüne kadar sonuç çıkmamıştır. Bu durumda "Gereği yapılacaktır denilen işlemler nelerdir" sorusuna Bakan'ın açıklamalarından çıkan tek yanıt; Türk Telekom'un yüzde 55 hissesinin satışındır. Türk Telekom hisselerini rehin bırakan borcun yarattığı risk ve son kertede yapılacak işlemi, Bakan Arslan şu şekilde açıklamıştır:

"Kabul edelim ki OTAŞ borcunu ödemedi Türkiye'den çıkmak istedi. Türk Telekom hisselerini

¹¹ <http://www.trthaber.com/haber/gundem/turk-telekoma-herhangi-bir-sikinti-gelmeyecek-338826.html>

¹² A.g.e

¹³ https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/komisyon_tutanaklari.goruntule?pTutanakId=1990

*alıp gitme şansı yok. **Hisselerin değeri OTAŞ'ın borcunu karşılayabilecek durumda. Bütün bunlara rağmen ilave bir sıkıntı olursa tahkim mahkemelerine gidilebilir.** OTAŞ, banka ve uluslararası finans kuruluşları dahil onların kendi aralarındaki problemlerinin çözümüne yönelik bir süreçtir, bu iş hiçbir şekilde Türk Telekom'u etkilemeyecektir.”¹⁴*

Görüldüğü gibi Türk Telekom'un rehinli yüzde 55'lik hissesinin satışıyla Oger Grubu'nun borcunun kapatılabileceğinden söz edilmektedir. Bakan'ın açıklaması Türk Telekom'un hisselerinin rehin bırakıldığı borcun kapatılması için satılacağını ifade etmektedir. Yani Türk Telekom'un olmadığı iddia edilen borç Türk Telekom'un sırtına çoktan yıkılmıştır.

“Türk Telekom hisselerinin bu borcu kapatmak için satılması neyi ifade etmektedir” diye bakıldığında; öncelikle Türk Telekom'un yüzde 55 hissesinin imtiyaz sözleşmesiyle belli bir süre için devredilmiş olduğu; bu sürenin sonunda borçsuz ve çalışabilir olarak kamuya devredilmesi gerektiği hatırlanmalıdır. Üstelik hangi şartlarda Türk Telekom'un geri alınıp satılacağı ya da geri alınmadan kreditör bankaların talebiyle satılacağı ve o günkü koşullara göre elde edilecek satış gelirinin Oger Grubu'nun rehin bıraktığı Türk Telekom hisselerine ilişkin borcu kapatıp kapatmayacağı belirsizdir. Bu tür bir hesap için Türk Telekom'un imtiyaz sözleşmesinin 28 Şubat 2026'da¹⁵ sona ereceği dikkate alınmalıdır.

2005 yılında yüzde 55 hissesi 6.5 milyar dolara devredilen Türk Telekom'un devir tarihi dikkate alındığında Oger Grubu'na verilen imtiyaz süresinin 21 yıl+2.5 ay olduğu görülmektedir. Kasım 2017 itibarıyla satış yapılması durumunda alıcı olacak şirket ya da şirketler grubu; Türk Telekom'un yüzde 55'lik hissesine 9 yıl+2.5 ay için ödeme yapacaktır. Yarıdan daha az bir imtiyaz süresi kalmıştır. Dolar üzerinden Türk Telekom'a biçilen değer değişmediği düşünülse bile süreyle eşdeğer bir hesaplama yapıldığında 21 yıl+2.5 ay için verilen 6.5 milyar dolarlık bedel, kalan 9 yıl+2.5 ay için 2.8 milyar dolara denk gelmektedir. Kaldı ki bugün Türk Telekom'un İnternet sayfasında 2016 yılsonu itibarıyla Türk Telekom'un piyasa değeri 5.24 milyar dolar olarak gösterilmektedir.¹⁶

Borsada işlem gören şirketlerin değerine ilişkin borsa değerinin yaklaşık olarak bir veri oluşturduğu dikkate alındığında; 6 Kasım 2017 itibarıyla Türk Telekom'un değerinin 22.4 milyar lira olarak hesaplandığı görülmektedir.¹⁷ Aynı tarih itibarıyla Merkez Bankası'nın 3.86 TL olarak açıkladığı gösterge niteliğindeki dolar kuru üzerinden Türk Telekom'un değerinin dolar karşılığının 5.8 milyar dolar olduğu görülmektedir. Bunun yüzde 55'i üzerinden hesap yapılırsa bile 3.2 milyar dolara ulaşmaktadır ki burada imtiyaz süresine ilişkin kısıt da dikkate alınmamıştır.

Sonuçta devir tarihinde dolar bazındaki değeri imtiyaz süresiyle birlikte hesaplınsın ya da bugün borsadaki değeri üzerinden hesaplınsın, ortaya çıkan rakamın Türk Telekom'un yüzde 55 hissesi üzerinde rehin yaratan borç miktarını karşılayıp karşılamayacağı bilinmemektedir. Bugüne kadar yüzde 55 hissenin rehnine neden olan toplam kredinin ne kadarının ödendiği, kalan borcun ne kadar olduğuna ilişkin açıklama yapılmamıştır. OTAŞ'ın borcunun tasfiyesi amacıyla Türk Telekom'a alıcı arandığı bilinmektedir.

Başka bir alıcı bulunup kalan imtiyaz süresi için borcu karşılayacak bir düzeyde satış yapılması durumunda ne olacaktır? Bu zarar bankaların üzerinde mi kalacaktır? Bu duruma ilişkin Ulaştırma Bakanı Ahmet Arslan, 3 Kasım 2017 tarihinde Plan ve Bütçe Komisyonu'nda şu açıklamayı yapmıştır:

14 <http://www.trthaber.com/haber/gundem/turk-telekoma-herhangi-bir-sikinti-gelmeyecek-338826.html>, <https://www.ntv.com.tr/ekonomi/ulastirma-bakani-arslandan-fsmde-cift-yonlu-ucret-iddiasina-yanit%2cbAvg03-hUUyq-2bRjinvqA>

15 https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/komisyon_tutanaklari.goruntule?pTutanakId=1990

16 <http://www.ttyatirimciiliskileri.com.tr/tr-tr/hisse-bilgisi/sayfalar/hisse-profil.aspx>

17 <https://www.sabah.com.tr/gundem/2017/11/06/borsa-sirketlerinin-piyasa-degeri-880-milyar-lirayi-asti>

“Akıbeti şöyle olacak, açık söyleyeyim: Birçok talipli var, taliplilere de devredebilir. Taliplileri biz de uygun bulursak... Çünkü bizim için esas olan, şirketin işleyişinin doğru olması, bunu yapacağız. O olmazsa o zaman bankalara geçmiş olacak. Şirketin şu anki değeri ve işletme değeri zaten buraları karşılıyor.” (s. 222-223)¹⁸

Bankaların satış yapılamadığı için kamunun yönetime el koymasını istediği bilinmektedir.¹⁹ Kamunun devralmasına yönelik ısrarlı sorular üzerine Bakan aynı konuşmasında şöyle devam etmiştir:

“Hayır, kamuya tekrar geçmez. Hayır, şöyle: Onu bankalar alsın veya biz alalım. Zaten yüzde 15’i halka açık. Yine halka açık bir şekilde devam edersiniz ve halka açık...” (s. 223)²⁰

Tüm ülkenin iletişim altyapısını oluşturan bir şirketin söz konusu olduğu dikkate alındığında; rehinli hisselerle ilgili olarak satış yapılamaması, bankaların el koyması gibi durumlarda bile kurumun işleyiş yapısının bozulmasına yol açılmaması gerektiği açıktır. Türk Telekom’un sıradan bir şirket gibi içine düşürüldüğü aciz durumla baş başa bırakılması; ekonomik, siyasi ve toplumsal gerçeklik içerisinde zaten mümkün değildir. Temel bir kamu hizmeti veriyor olması nedeniyle şirketin iyi yönetiminin ve hizmet sürekliliğinin aksatılmamasına yönelik her türlü önlemin alınması gerekmektedir. Bu durumda; yönetime atama yapılması, sözleşmenin feshedilmesi ya da başka herhangi bir tanımlamayla da olsa kamunun inisiyatif alması söz konusu olduğunda; Oger Grubu’ndan tahsil edilebilecek malvarlığı bulunamazsa bu borcun bankaların ve kamunun üzerine kalma riski oluşacaktır.

Oger’in mali sıkıntısı yalnızca Türk Telekom hisselerini rehin verdiği kredi borcuyla ilgili olmayıp diğer işlerinde de batış yaşamıştır. İnşaat işleri yapan Oger’in batış sürecine ilişkin haberler 2016 yılı yazından itibaren Türkiye basınında da yer almaya başlamış²¹; Suudi Gazetesi Saudi Gazette/Okaz ise Suudi piyasasında neredeyse 40 yıldır faaliyet gösteren Saudi Oger’in kepenkleri kapattığını yazmıştır. Bu habere göre çalışanların maaşlarını ödeyemeyen şirketin hiçbir varlığı bulunmamaktadır.²² Hakkında 31 bin dava açılan Suudi Arabistan’da kurulu bulunan ve geçmiş 1978 yılına dayanan Saudi Oger; 31 Temmuz 2017 itibarıyla tamamen kapanmış, tasfiye olmuştur.²³ Bu süreç içinde şirketin Suudi Arabistan’la ilişkili borçlarının tahsili için malvarlıkları da satılmıştır.²⁴ Görüldüğü gibi Suudi Arabistan devletinin alacaklarını tahsil etmek için malvarlıklarına el koyduğu Saudi Oger’in Türkiye’de Türk Telekom’un hisselerini rehin verdiği kredi borçlarını yeniden yapılandırması için 22 Mayıs 2013 tarihinde büyük borç yükü Türk bankalarının üzerinde olan yeniden kredilendirme yapılmış, arkasından da bu krediye ilişkin ödemelerini yapamayacak duruma düşmesi seyredilmiştir.

Bugün bu kredi, Türkiye’deki bankacılık sektörü için de sorun oluşturmuş durumdadır. Reuters’in sorularını yanıtlayan Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) Başkanı Mehmet Ali Akben’in *“Biz bankalara dedik ki siz bunları takibe almayın. Hazine ya kendisi alacak ya da Saudi Telecom ya da diğerlerine satacak. Bu krediler default’a düşmeyecek”* açıklamasını yaptığı basına yansımıştır.²⁵ Bu açıklamanın yarattığı tepki üzerine de Anadolu Ajansı’na yaptığı açıklamada, Akben şunları söylemiştir:

18 https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/komisyon_tutanaklari.goruntule?pTutanakId=1990

19 <http://www.hurriyet.com.tr/bankalar-turk-telekom-yonetiminde-kamu-kontrolu-istiyor-40593455>

20 https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/komisyon_tutanaklari.goruntule?pTutanakId=1990

21 <http://www.milliyet.com.tr/saudi-oger-in-insaat-sirketi-ekonomi-2292520/>

22 <http://www.haberturk.com/ekonomi/is-yasam/haber/1583622-turk-telekom2un-ortagi-suudi-oger-suudi-arabistan-da-iflas-etti>, <https://www.cnnturk.com/ekonomi/turkiye/turk-telekomun-ortagi-suudi-arabistanda-batti>

23 Saudi Okkaz Gazetesi-17 Haziran 2017, <http://www.okkaz.com.sa/article/1554381/%D8%A7%D9%82%D8%AA%D8%B5%D8%A7%D8%AF/%D9%84%D9%85%D8%A7%D8%B0%D8%A7-%D8%A3%D8%BA%D9%84%D9%82%D8%AA-%D8%B3%D8%B9%D9%88%D8%AF%D9%8A-%D8%A3%D9%88%D8%AC%D9%8A%D9%87-%D8%A3%D8%A8>

24 <http://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-41886247>

25 http://bigpara.hurriyet.com.tr/haberler/ekonomi-haberleri/bddkdan-turk-telekom-aciklamasi_ID1442043/

“Kredilerle ilgili genel yaklaşımımızda ödemelerde aksamalar olduğunda bunları yapılandırmaları noktasında genel bir müsaade ve çerçevemiz bulunuyor. Türkiye’nin şu anda içinde bulunduğu şartlardan dolayı herhangi bir gecikme olduğunda bunları bankalar yapılandırabilirler, ödemeleri ona göre ayarlayabilirler. Bugün geçen bir haberde maksadını aşan bir ifade kullanılmış. Bankalardan OTAŞ’la ilgili bir talebimiz olmadı. Kimseye kıyak geçtiğimiz yok. Biz ülkemizin menfaatlerini düşünerek hareket ederiz. Hazine konuyla yakından ilgileniyor. Biz de takip ediyoruz. Karşıda batmış bir firma yok, çalışan bir firma var. Yapılandırma müsaadesi turizm kredilerinde de diğerlerinde de var. Bankanın şirketin kredisini tahsil edemeyeceği yönünde bir beklentisi varsa zaten gereğini yapacaktır. Bize sormalarına gerek yok zaten takibe geçebilirler.”²⁶

Kamunun borca ilişkin Oger Grubu’ndan herhangi bir tahsilat yapamadan yüzde 55 hissesi rehinli olarak Türk Telekom’un yönetimine el koyması ve yeni bir imtiyaz sözleşmesi yapmak üzere ihaleye çıkması da tüm borcun üstlenilmiş olması sonucunu doğuracaktır. Bu da büyük övgülerle açıklanan özelleştirme gelirinin sıfırlanması demektir. Üstelik satışın kolaylaştırılması için imtiyaz süresinin uzatılmasından bile söz edilmeye başlanmıştır.²⁷ İmtiyaz süresinin uzatılarak borçları kapatmak üzere yeni bir satış yapılması ise borçsuz olarak Türk Telekom’un kamuya devredilmesi kuralının ihlal edilmesi anlamına geldiği gibi imtiyaz süresi uzatılmasına rağmen uzatılan süreye ilişkin bedelin kamu tarafından tahsil edilmemesi de söz konusu olabilecektir.

Bu tablo içerisinde Türk Telekom’un temettü gelirlerinin de dikkate alınması gerekmektedir. Özelleştirildiği 2005 yılından itibaren 12 yıllık süre içerisinde Oger Grubu’nun Türk Telekom’dan elde ettiği temettü gelirleri; Türkiye’nin kaybının diğer boyutunu oluşturmaktadır. Türk Telekom’un kendi İnternet sitesinde yer alan temettü gelirlerine ilişkin açıklamaları üzerinden OTAŞ’ın temettü gelirleri, aşağıdaki tabloda hem TL olarak hem de yıllık ortalama dolar kuru üzerinden dolar bazında yer almaktadır.²⁸

OTAŞ Net Temettü Geliri (Türk Telekom A Grubu Hisselerinden)			
Dönem	TL	Dolar Kuru	Dolar
2015	462.472.592	2,7200	170.025.438
2014	1.012.469.412	2,1879	462.767.001
2013	501.672.145	1,7925	279.872.884
2012	1.327.303.902	1,7925	740.476.375
2011	1.043.088.962	1,6700	624.604.169
2010	1.234.178.500	1,5004	822.588.245
2009	874.341.751	1,5470	565.185.360
2008	819.586.337	1,2929	633.908.267
2007	1.423.060.000	1,3015	1.093.391.522
2006	441.656.000	1,4311	308.610.799
Toplam	9.139.829.602		5.701.430.060

OTAŞ; 2005 yılından itibaren 2016 yılına kadar geçen 10 yıllık sürede Türk Telekom’dan 5.7 milyar dolarlık temettü geliri elde edip götürmüştür. 2016 yılında ise Türk Telekom, 724.3 milyon lira zarar ettiği için ne OTAŞ’a ne de Hazine’ye temettü dağıtımı yapılmamıştır.²⁹ Ulaştırma, Denizcilik ve

26 <http://www.businessht.com.tr/piyasalar/haber/1716417-bddk-baskani-ndan-flas-turk-telekom-aciklamasi>

27 <http://www.hurriyet.com.tr/bankalar-turk-telekom-yonetiminde-kamu-kontrolu-istiyor-40593455>

28 <http://www.ttyatirimciiliskileri.com.tr/tr-tr/mali-operasyonel-veriler/sayfalar/temettu-bilgisi.aspx>

29 <http://www.ttyatirimciiliskileri.com.tr/TemettuRapor/yonetim-kurulu-2016.pdf>

Haberleşme Bakanı Ahmet Arslan, 3 Kasım 2017 tarihinde Plan ve Bütçe Komisyonu'nda “Bugüne kadar Oger’in özelleştirmeden kaynaklı ödediği para 6.5 milyar dolar, 20 yıl için ödediği para, bunun tamamını ödemiş durumda. Temettü olarak aldığı para da aşağı yukarı bu kadar. Yani henüz onların faizlerini, onların kârlarını düşünürseniz bundan sonraki işletme döneminde ancak onları alabilecek durumda” demiştir.³⁰ Özelleştirme için ödenen 6.5 milyar dolar için alınmış kredi borcu için Türk Telekom’un yüzde 55 hissesi rehinli kalmışken, hala şirketin bu kredi için ödediği faiz düşünülüp bundan sonra Türk Telekom üzerinden kar edeceği ileri sürülebilmektedir. Oysaki Türk Telekom’un yüzde 55 hissesinin özelleştirilmesi, özelleştirme bedelinin de bu hisselerin rehin bırakılarak alınması yerine Hazine kendisi yine bu hisseleri kullanarak kredi almış olsa; bu 10 yıllık süreçte yalnızca OTAŞ’ın Türk Telekom’dan alıp götürdüğü temettü geliri ile bu kredi borcunu kapatabilecekti. Üstelik yine Hazine’nin Türk Telekom’daki mevcut hisseleri üzerinden elde etmiş olduğu temettü gelirleri ve OTAŞ’ın Hazine’ye ödemek zorunda olduğu gelir payları da kamunun kasasına yine girecekti.

Türk Telekom özelleştirmesinin yarattığı zararın büyük bir boyutunu da istihdam kaybı oluşturmaktadır. 1995 yılında 74 bin 840 kişiye ekmek kapısı olan Türk Telekom’un özelleştirildiği 2005 yılında personel sayısı 51 bin 737 iken, 31 Aralık 2016 tarihi itibarıyla 33 bin 224’e³¹ gerilemiştir. Anayasa referandumunun yapıldığı 16 Nisan 2017 tarihinden önce Türk Telekom’a personel alımı yapıldığı, 31 293 milyon lira olarak görülmektedir Mart 2017 tarihinde çalışan sayısının 34 bin 147’ye çıktığı, ancak 6 ay sonra yaklaşık 1000 kişilik istihdam kaybıyla çalışan sayısının 33 bin 95’e geri indirildiği görülmektedir.³²

Yani kamunun vergileriyle kurulan ve geliştirilen Türk Telekom’da 2005 yılından Eylül 2017 tarihine kadar 18 bin 642 kişilik istihdam yok edilmiştir. Burada 2005 yılı için verilen çalışan sayısı yalnızca Türk Telekom’u kapsarken, 2016 ve sonrasına ilişkin veriler Türk Telekom ile birlikte 46 bağlı ortaklığını da kapsayan grup olarak sahip olduğu toplam çalışan sayısıdır. Yani istihdam kaybı bu görünenden de büyüktür. Üstelik bu hesaba Türk Telekom’un özelleştirilmesi sürecinde “istihdam fazlası” olarak adlandırılıp kamuda kalan ve uzmanlık alanları dışında çeşitli kurumlarda çalışmak zorunda bırakılan personelin maddi ve manevi maliyeti de dahil değildir. Dönemin Maliye Bakanı Mehmet Şimşek, İstanbul Milletvekili Umut Oran’ın soru önergesine verdiği 30 Nisan 2013 tarihli yanıtta, 2005 yılı itibarıyla 51 bin 737 olan Türk Telekom personelinin özelleştirme sürecinde tanınan yasal haklardan yararlanarak başka kamu kurumlarına nakledilen çalışan sayısının 18 bin 730 olduğunu açıklamıştır. Toplamda 20 bin 311 personelin de “emeklilik, ölüm, belirli süreli iş akdinin sona erdirilmesi, işveren tarafından haklı nedenlerle fesih, kadın çalışanların evlilik nedeniyle tazminatlı istifası vb.” nedenlerle Türk Telekom’dan ayrıldıklarını söyleyen Şimşek, “Aynı dönemde 11.741 yeni personelin işe alımı çerçevesinde 2012 yılı sonu itibarıyla çalışan sayısı 24 bin 167 olarak gerçekleşmiştir” bilgisini vermiştir.³³

Bugün 18 bin 642 kişinin ekmeğinden olmasına yol açan, bir o kadar çalışanın da uzmanlık alanları dışında olsa da kamuda başka kuruluşlara nakledilerek mağdur edilerek kamu için ek maliyet yaratıldığı özelleştirme süreci sonunda Türk Telekom’un hisselerinin rehin kalması, yönetsel ve finansal açmaza sürüklenmesiyle Türkiye karşı karşıyadır. Çalışan sayısının fazlalığı nedeniyle eleştirilen Türk Telekom, özelleştirme öncesinde en azından 18 bin 642 kişinin ailesiyle birlikte geçim kaynağı iken, özelleştirme sonrasında temettü dağıtımıyla bu kaynaklar bir yabancı sermayedara aktarılmıştır. Özellikle işsizlik sorununun büyüdüğü, istihdam seferberliği laflarının edildiği bugünlerde

30 https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/komisyon_tutanaklari.goruntule?pTutanakId=1990, s.115.

31 <http://www.ttyatirimciiliskileri.com.tr/Raporlar/2016/2016-YS-konsolide-finansal-tablolar-ve-dipnotlar.pdf>

32 <http://www.ttyatirimciiliskileri.com.tr/Raporlar/2017/2017-3C-Konsolide%20Finansal%20Tablolar%20ve%20Dipnotlar.pdf>

33 <http://www2.tbmm.gov.tr/d24/7/7-20036c.pdf>

Türk Telekom'da yok edilen istihdamın ne denli büyük önem taşıdığı açıktır.

Özetle resmi veriler ve bizzat Ulaştırma Bakanı'nın yaptığı açıklama; OTAŞ'ın Türk Telekom'u yine Türk Telekom'un hisselerini kullanarak sağladığı krediyle satın aldığını; gerçekte kamuya ödenmiş görünen paranın kamu kurumu olan Türk Telekom'un hisseleriyle sağlandığını göstermektedir. Türk Telekom'u hisselerini rehnederek "bedavaya" alıp, 12 yıldır işletip karını da alıp götürən Oger Grubu'nun borç yüküyle karşı karşıya kalınan bu durum "özelleştirmedeki büyük amaçların" da sorgulanmasını gerektirmektedir.

Türk Telekom ve Altyapının Son Durumu

Türk Telekom'un 2017 yılı 3. çeyrek sonuçlarına bakıldığında; 6.6 milyar liralık kısa vadeli, 15.2 milyar liralık uzun vadeli olmak üzere toplam 21 milyar 660 milyon liralık borç yükü bulunmakta olup³⁴, net dönem karı da 293 milyon lira olarak görülmektedir.³⁵ Türk Telekom'un maddi varlıkları 31 Aralık 2016 tarihinde 8 milyar 710 milyon TL iken, 30 Eylül 2017 itibarıyla 8 milyar 362 milyon TL'ye gerilemiştir.³⁶ Türk Telekom'un özelleştirmeye devrinin gerçekleştirildiği 2005 yılının sonunda ise maddi duran varlıkları net olarak 7 milyar 28 milyon TL'dir.³⁷ Türk Telekom özet raporunda maddi duran varlıklar kapsamında yatırım amaçlı gayrimenkullerin 22.9 milyon TL'lik değerinin de eklenmiş olması nedeniyle 2005 yılı verisine de 360.6 milyon TL'lik yatırım amaçlı gayrimenkuller eklendiğinde 7 milyar 389 milyon TL'lik değere ulaşılmaktadır. Bilançodaki maddi duran varlıkların, mülk, bina veya arazi, ekipman ve yatırım amaçlı gayrimenkulleri içerdiğine ilişkin bilgi dikkate alındığında kamuya ait mülkiyet olarak imtiyazın feshi ya da imtiyaz süresi sonunda devredilmesi gereken maddi varlık değeri ortaya çıkmaktadır.

Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğü'nün ortalama yıllık döviz kurları üzerinden hesaplama yapıldığında 2005 yılında maddi varlıkların 5 milyar 510 milyon dolar olduğu, 2017 yılı Ağustos için verilen 3.512 TL'lik dolar kuru üzerinden 30 Eylül 2017 itibarıyla duran varlıkların değerinin 2 milyar 381 milyon dolara gerilediği görülmektedir. Bu gerilemede dolar karşısında TL'nin değer yitimi de etkilidir. Ancak sonuç olarak kamuya geri dönecek altyapı, bina ve arazi değerlerini içeren maddi duran varlıklarda özelleştirmenin ardından büyüme olarak adlandırılabilir bir gelişim olmadığı açıktır. TL değerler üzerinden bakıldığında maddi duran varlıklar 12 yıllık süre içerisinde toplam yüzde 13.2 artış göstermiştir ki bu durumda yıllık büyüme oranı yüzde 1 olmaktadır.

Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu'nun (BTK) Pazar Verileri Raporu'nda yer alan bilgilerin derlenmesiyle Türk Telekom'un diğer grup şirketleri ve Avea hariç olmak üzere 2006 yılı ve 2017'nin ilk 6 aylık dönemini kapsayan net satış geliri 89.62 milyar TL olarak hesaplanmaktadır. Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarına (UFRS) göre düzenlenen raporlarda aynı dönem için yer alan toplam yatırım miktarı ise 13.56 milyar TL'dir. Özelleştirilmesinin ardından halen kamuya ait yapıyı kullanan ve bu altyapıyı geliştirerek, görev süresi sonunda yeniden kamuya devretmesi gereken Türk Telekom'un özelleştirme sonrası elde ettiği gelirin yalnızca yüzde 15.13'üne denk gelecek bir kaynağı yatırım için ayırması dikkat çekicidir. Türk Telekom'un 2016 yılında zarar etmesi ve temettü dağıtamamasının sonrasında; 2017'nin ilk 6 ayında ise yatırım oranı yüzde 9.17'ye kadar düşürülmüştür. Türk Telekom'un bir önceki yıla göre daha fazla net satış geliri elde etmesine rağmen 2016 için zarar açıklaması, açığın gelir düşüşünden çok diğer finansal sebeplere dayandığını işaret etmektedir. Bu yapısal sorunun önümüzdeki yıllarda da yatırım miktarlarına yansımaları kaçınılmaz görülmektedir.

34 <http://www.ttyatirimciiliskileri.com.tr/Raporlar/2017/2017-3C-Konsolide%20Finansal%20Tablolar%20ve%20Dipnotlar.pdf>, s.2

35 <http://www.ttyatirimciiliskileri.com.tr/Raporlar/2017/2017%203%C3%87%20Faaliyet%20Raporu.pdf>

36 <http://www.ttyatirimciiliskileri.com.tr/Raporlar/2017/2017%203%C3%87%20Faaliyet%20Raporu.pdf>

37 <http://www.ttyatirimciiliskileri.com.tr/Raporlar/2006/Finansal-Tablolar-2006.pdf>, s.3

Türk Telekom Gelir-Yatırım Oranı (Milyar TL)			
	Net Satış Geliri	Yatırım	Oran (Yüzde)
2006	7,10	0,55	7,81
2007	7,52	1,03	13,73
2008	7,73	1,38	17,78
2009	7,70	1,21	15,78
2010	7,34	1,10	14,98
2011	7,19	1,37	19,05
2012	7,85	1,43	18,22
2013	7,77	1,37	17,63
2014	7,7	1,01	13,12
2015	7,94	1,22	15,37
2016	8,97	1,44	16,05
2017-İlk 6 Ay	4,8	0,44	9,17
Toplam	89,62	13,56	15,13

Fiber Altyapı Gelişimi Sekteye Uğradı

BTK'nın 2017 Yılı 2. Çeyrek Üç Aylık Pazar Verileri Raporu'na³⁸ göre Türkiye'de telekomünikasyon altyapısı için kritik önemde olan fiber hat uzunluğu toplamda 304 bin 530 km'ye ulaşmıştır. Söz konusu altyapının 63 bin 941 kilometresi alternatif işletmecilere ait iken, Türk Telekom'un ise 240 bin 589 km fiber altyapısı bulunduğu ve bu altyapının yaklaşık 123 bin 234 km'si omurga, kalan kısmının ise erişim amaçlı kullanıldığı bilgileri yer almaktadır. Raporda yer alan internet abonesi sayılarına bakıldığında ise fiberin toplamda yüzde 3.13'lük payı bulunduğu görülmektedir. Abonelerin yüzde 83.28'inin cep telefonu şebekeleri üzerinden internete erişim sağlaması, sabit şebekenin gelişimi açısından soru işaretlerini artırmaktadır.

Raporda yer alan "OECD genelinde ağırlıklı ortalama penetrasyon oranı Aralık 2016 itibarıyla DSL için yüzde 12.9, kablo için yüzde 9.8 ve fiber için yüzde 6.4 seviyesinde gerçekleşmiştir. Türkiye'de ise Haziran 2017 itibarıyla sabit genişbant internet penetrasyonunun DSL için yüzde 10.2, kablo için yüzde 1 ve fiber için yüzde 2.6 seviyesinde olduğu görülmektedir" ifadeleri başta fiber olmak üzere sabit genişbant altyapısı anlamında geride kaldığımızı ortaya koymaktadır. Ana altyapı işletmecisinin Türk Telekom olduğu alanda fiber için OECD ülkelerinin 6 ay önce ulaştığı ortalamanın yarısına bile Türkiye'nin ulaşamamış olması, şebekenin gelişimi açısından özelleştirme döneminde ciddi risklerin oluştuğunu ortaya koymaktadır.

38 https://www.btk.gov.tr/File/?path=ROOT%2f1%2fDocuments%2fSayfalar%2fPazar_Verileri%2f2017-Q2.pdf

ÖGER'İN BATIŞI VE TÜRK TELEKOM'A ETKİSİ

Öger'in batışının Türk Telekom üzerindeki etkisini hukuki olarak inceleyebilmek için öncelikle imtiyaz sözleşmesine bakılması gerekmektedir. Kamuoyuna açıklanmayan imtiyaz sözleşmesine ilişkin olarak yine Türk Telekom'un raporları ve Danıştay'ın verdiği görüş kapsamında bilgi sahibi olunmaktadır.

Danıştay'ın verdiği görüşe göre Türk Telekom'un yüzde 55 hissesinin devrine esas olan imtiyaz sözleşmesinin feshedilmesi durumunda; Türk Telekom'un *"sistemin işleyişini etkileyen tüm teçhizatın bütün fonksiyonları ile çalışır vaziyette ve bu teçhizatın kurulu bulunduğu, kendi kullanımında olan taşınmazları BTK'ya veya BTK'nın göstereceği kuruluşa bedelsiz devretmesi"* düzenlenmiş olmalıdır.³⁹ Bakan Arslan'ın dediği gibi OTAŞ borcunu ödemediği çıkıp giderse Türk Telekom hisselerini alıp gitmeyecektir, ama rehin verdiği Türk Telekom hisseleri üzerinde; satılması ya da bankaların el koyması durumunda yeni hissedarlar yetki sahibi olacaktır. İmtiyaz koşulları bu yeni hissedarları da bağlayıcıdır. Bu durumda altyapının bedelsiz ve çalışır şekilde imtiyaz süresi sonunda devrinden yeni hissedarlar sorumlu olacaktır.

İmtiyaz sözleşmesindeki fesih maddesi de kamunun hangi koşullarda Türk Telekom'u geri alabileceğine ilişkin düzenleme yapmaktadır. Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu'nun (BTK) sözleşmeyi iptal ve imtiyaz sözleşmesini feshetmesinin koşulları şöyle belirtilmiştir:

- Türk Telekom hakkında yargı mercilerince verilmiş iflas veya konkordato kararı olması.
- Türk Telekom'un sözleşmedeki yükümlülüklerini yerine getirmediğinin ve verilen süre içerisinde durumu düzeltmediğini tespiti.

Yine aynı maddede Türk Telekom'a kurumun yazılı bildiriminden itibaren 90 günden az olmamak üzere sözleşmedeki yükümlülüklerini yerine getirmesi için süre tanınması düzenlenmiştir. Bu süre içerisinde Türk Telekom'un sözleşmedeki yükümlülüklerine ait düzeltici bir programı BTK'ya sunması gerekmektedir. Programı BTK kabul etmezse sözleşmenin doğrudan feshi gündeme gelebileceken, programı kabul ederse anlaşmazlık hususlarının yeniden incelenmesi söz konusu olacaktır.⁴⁰

Bugüne kadar Türk Telekom'un sözleşmedeki yükümlülükleriyle ilgili özellikle altyapının diğer iletişim şirketlerince kullanımı konusunda şikayet olsa da imtiyaz sözleşmesindeki bu hükümlere yönelik bir süreç işletilmemiş ve kamuoyuna da bu yönde bir açıklama yapılmamıştır.

İmtiyaz sözleşmesindeki hükümler işletilmiyorsa basına da yansıyan Türk Telekom'a yönetici atanacağı gibi iddialar içeren süreç hangi hukuki çerçeve içerisinde gerçekleşmektedir? Kamu hangi yetkilerini kullanarak mektup ve uyarı yazıları göndermektedir? Türk Telekom'daki Hazine payı üzerinden sürecin işletildiği anlaşılmaktadır.

Hazine'nin Payı ve Türk Telekom

Türk Telekom'un yüzde 55 hissesinin devredilmesinin ardından kamunun payı önce yüzde 45'e düşmüş, ardından 10 Aralık 2007 tarihli 12973 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yüzde 15 hisse

³⁹ İmtiyaz sözleşmesi gizlendiği için, taslak sözleşme ve Danıştay'ın buna verdiği görüş üzerinden değerlendirme yapılmaktadır.

⁴⁰ Taslak imtiyaz sözleşmesinde 40. Madde. Danıştay 1. Dairesi'nin 21 Ekim 2005 tarihli, 2005/838 Esas No'lu, 2005/1250 Karar No'lu Taslak İmtiyaz Sözleşmesi Hakkında Bildirdiği Görüş.

de 15 Mayıs 2008 tarihinde halka arz yöntemiyle özelleştirilmiş; kamunun payı yüzde 30'a kadar inmiştir.⁴¹ Resmi Gazete'de 26 Ağustos 2016 tarihinde yayımlanarak yürürlüğe giren 6741 sayılı Türkiye Varlık Fonu Yönetimi Anonim Şirketinin Kurulması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un ardından Bakanlar Kurulu'nun 24 Ocak 2017 tarihli 9756 sayılı kararıyla da Türk Telekom'daki yüzde 6.68'lik hisse Türkiye Varlık Fonu'na devredilmiştir.⁴²

Böylece Türk Telekom'da Hazine'ye ait olan B grubu yüzde 5'lik pay ile birlikte halka arz edilmiş olarak işlem görmekte olan D grubu hisselerden yüzde 1.68'i Türkiye Varlık Fonu'na devredilmiş, Hazine'nin Türk Telekom'daki payı yüzde 25'e gerilemiştir.

Türk Telekom'da B grubu hisselerde yüzde 25'lik pay sahibi olan ve C grubu 1 adet imtiyazlı hisse sahibi sıfatıyla Hazine'nin yüzde 55 A Grubu hisse sahibi OTAŞ'a uyarı yazısı gönderdiği anlaşılmaktadır. Bu sürece de kronolojik olarak bakılacak olursa; ilk olarak OTAŞ'ın aldığı kredinin Eylül 2016 tarihine ait 290 milyon dolarlık taksitini ödeyememesiyle karşılaşılmaktadır.⁴³ Oger'in içinde bulunduğu krize ilişkin haberler yayımlanırken bunun Türk Telekom'a etkisi de tartışılmaya başlanmıştır. Elektrik Mühendisleri Odası; Türk Telekom'un hisselerinin rehin verilmiş olması ve yaşanan krize ilişkin olarak 22 Ekim 2016 tarihinde "Türk Telekom Hisselerinde Rehin Krizi" başlıklı açıklama yapmıştır.⁴⁴ Bu açıklamanın ardından konu Oger'in krizinin Türk Telekom'a yansıması boyutuyla da ele alınmaya başlanmış⁴⁵; Türk Telekom'un hisselerinin satışıyla ilgili görüşmeler olduğu ortaya çıkmış; hatta bu satış görüşmelerine iktidarın müdahil olduğu da gündeme getirilmiştir.⁴⁶

Türk Telekom'un hisselerinin rehin verildiği OTAŞ'ın kredi borcunun 29 bankanın katılımıyla sağlanan sendikasyon kredisi olduğu ve bu kredide en büyük payın da Akbank, Garanti ve İş Bankası'nın üzerinde bulunduğu bilinmektedir.⁴⁷ Bankaların Saudi Telecom'un yaptığı krediyi yapılandırmaya ilişkin önerileri kabul etmediği de kamuoyuna yansımıştır.⁴⁸

OTAŞ'ın kullandığı kredinin taksitlerini ödeyememe sorunu 2017 yılında da sürmüştür.⁴⁹ OTAŞ, Eylül 2016'da olduğu gibi Mart ve Eylül 2017'de 290'ar milyon dolarlık taksit ödemelerini yapmamıştır.⁵⁰ Taksit ödemelerini kaçırdığı süre boyunca OTAŞ'ın Türk Telekom'daki hisselerini satacağı ve satış görüşmelerine ilişkin haberler devam etmiştir.⁵¹ Taksitleri ödeyememesi üzerine krediyi veren bankaların da Türk Telekom'daki yüzde 55'lik hissenin satışı için potansiyel alıcılarla görüşmeler yapmaya başladığı, bu görüşmeler devam ederken Hazine'nin Oger Grubu'na iki kez ihtar gönderdiği

41 http://www.oib.gov.tr/T%C3%BCrk%C3%A7e/Portfoy/Portfoy_Detay/T%C3%BCrk_Telekom%C3%BCnikasyon_A%C5%9E/1488904219.html, Türk Telekomünikasyon Anonim Şirketi 31 Aralık 2009 Tarihi İtibarıyla Finansal Tablolar ve Bağımsız Denetim Raporu-s.9

42 5 Şubat 2017 tarihli 29970 sayılı 1. Mükerrer Resmi Gazete <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/02/20170205m1.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/02/20170205m1.htm>

43 <http://www.telekomculardernegi.org.tr/haber-7030-oger-kredi-taksidini-odeyemedi.html>, <https://www.borsatek.com/suudiler-turk-telekomun-kredi-borcunu-odeyemedi-15698h.htm>.

44 http://www.emo.org.tr/genel/bizden_detay.php?kod=115362&tipi=3&sube=0

45 <http://t24.com.tr/haber/turk-telekom-son-kredi-borcunu-odeyemedi,367247>.

46 Erdal Sağlam, "Telekom Kredisi Bankaları Korkutmaya Başladı", Hürriyet Gazetesi, 24 Ekim 2016, <http://www.hurriyet.com.tr/yazarlar/erdal-saglam/telekom-kredisi-bankalari-korkutmaya-basladi-40257886>

47 <http://www.hurriyet.com.tr/bankalar-turk-telekom-yonetiminde-kamu-kontrolu-istiyor-40593455>

48 <http://www.hurriyet.com.tr/bankalar-turk-telekom-yonetiminde-kamu-kontrolu-istiyor-40593455>

49 <http://www.sozcu.com.tr/2017/ekonomi/oger-yine-borcunu-odeyemedi-1773066/>

50 http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/ekonomi/713271/Turk_Telekom_un_ortagi_Otas_in_kredi_taksini_odeyemedi.html.

51 <http://www.gazetevatan.com/geregini-yapariz-1103949-ekonomi/>

basına yansımıştır.⁵² Hazine'nin OTAŞ'a ilk mektubu 23 Haziran 2017 tarihinde gönderdiği, OTAŞ'ın temerrüdünün çözümü konusunda son durum hakkında bilgi istediği, 10 Ağustos'ta gönderdiği ikinci mektupla da 2017 yılının Ekim ayına kadar 60 gün süre verdiği anlaşılmaktadır.⁵³

OTAŞ; Hazine'nin Eylül 2017 taksitini ödeyecekleri süreyi de kapsayan 60 günlük süre içinde temerrüt sorununu çözememişken, Saudi Telecom Company (STC) tarafından Hazine'ye yazılan mektupla Kasım ayına kadar ek süre talep edildiği açıklanmıştır.⁵⁴ Bu süre talebinin Oger Grubu'nca değil de Türk Telekom'da daha az payı olan ortak STC tarafından yapılmış olması da dikkate değerdir. Suudi Arabistan Hükümeti'nin Kamu Yatırım Fonu adıyla yüzde 70'ine sahip olduğu STC; Türk Telekom'un yüzde 55 hissesini alan OTAŞ'ı yüzde 99'luk hissesiyle yöneten Oger Telecom Ltd'de, Hariri Ailesinden sonra yüzde 35 ile en büyük ortak konumunda bulunmaktadır. STC'nin bu ek süre talebinin kabul edilmediği⁵⁵ Ekim ayının sonlarına doğru açıklanırken, zaten Kasım ayına gelinmiş; Oger Grubu'nun içinde bulunduğu mali açmaz nedeniyle Hazine'nin uyarılarından da bir sonuç alınmamıştır. Bu gelişmeler üzerine Hazine'nin Telekom'un Yönetim Kurulu ve İcra Kurulu'na atama yapmaya hazırlandığı haberleri yayımlanmıştır.⁵⁶ Ancak Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanı Ahmet Arslan bir taraftan bu haberleri doğrulayan diğer taraftan yalanlıyor görünen bir açıklama yapmıştır. Arslan, 21 Ekim 2017 tarihinde bir televizyon kanalında şunları söylemiştir:

"Şirkete sanki kayyum atanıyormuş, yönetim kurulu atanıyormuş, hisselerine el konuluyormuş... Böyle bir şey söz konusu değil. İhtiyaç duyduğumuzda yönetim kurulu üyelerini değiştirebiliriz. Bunlar Hazine'nin bilgisi ve izni dahilinde oluyor. Ancak bu herhangi bir şirketin yönetimine hissesine el koymak şeklinde algılanmamalı. Bunu zaman zaman yaptığımız oldu, yürüyen sürece bağlı olarak yönetim kurulu değişikliği yapılması söz konusu olursa, (OTAŞ'ın kendi sıkıntısının şirkete zarar vermemesi adına) süreçleri takip ediyoruz."⁵⁷

TT Hisselerinin Rehninde Hukuki Durum

Gelinen noktada rehin, hisse devri, imtiyazlı hisse, stratejik taahhüt süresi gibi kavramlar üzerinden Türk Telekom'un hisselerinin alıcı şirketin borçları karşılığında nasıl rehin verilebildiğine bakmak gerekmektedir.

Öncelikle imtiyaz sözleşmesinde Türk Telekom hisselerinin rehin, ipotek, teminat olarak kullanılabileceğine ilişkin hiçbir hüküm bulunmamaktadır. Tam tersine Danıştay, hazırlanan taslak imtiyaz sözleşmesinde yer verilen "sözleşmenin feshi durumunda" kamuya Türk Telekom'un rehin, ipotek, işletme rehni, haciz ve benzeri her türlü kısıtlamalardan arındırılmış olarak bedelsiz ve çalışır durumda devrine ilişkin düzenlemede bile bu kavramlara yer verilmesini doğru bulmamıştır. Danıştay 1. Daire; imtiyaz sözleşmesine ilişkin verdiği görüşte; BTK'nin sözleşmeyi feshini düzenleyen aşağıdaki maddenin tamamen çıkarılarak yeniden düzenlenmesini istemiştir:

"Sözleşmenin feshi halinde, Türk Telekom'un ana telekomünikasyon şebekesi üzerinde sahip olduğu mülkiyet hakkı sona erer. Türk Telekom, sistemini, teşhizatını ve teşhizatın kurulu bulunduğu

52 http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/ekonomi/780575/Turk_Telekom_un_hisseleriyle_ilgili_yeni_gelisme.html

53 <https://www.dunya.com/finans/haberler/turk-telekoma-verilen-sure-doluyor-haberi-383771> http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/ekonomi/800719/Turk_Telekom_a_bir_uyari_daha.html <http://www.businessht.com.tr/piyasalar/haber/1593369-hazine-den-otas-a-ikinci-uyari>

54 <http://www.businessht.com.tr/piyasalar/haber/1657056-otas-tan-son-gunde-kritik-adim>, <http://www.sabah.com.tr/ekonomi/2017/10/03/saudi-telecomdan-hazineye-mektup>, <http://t24.com.tr/haber/saudi-telecom-turk-telekom-icin-hazineden-ek-sure-istedi.455282>.

55 <https://www.ekonomi7.com/haber/7695/turk-telekomun-borclari-icin-istenen-ek-sure-verilmedi.html>, <http://www.sozcu.com.tr/2017/ekonomi/son-dakika-turk-telekom-ek-sure-istedi-2034053/>, <http://www.haberturk.com/hazine-telekom-icin-ogere-ek-sure-vermedi-1681092-ekonomi>.

56 <http://www.hurriyet.com.tr/hazine-telekoma-atamaya-hazirlaniyor-40617668>

57 <https://www.ntv.com.tr/ekonomi/ulastirma-bakani-arslandan-fsmde-cift-yonlu-ucret-iddiasina-yanit%2cbAvg03-hUUyq-2bRjinvqA>

Türk Telekom'un bu hizmete ilişkin taşınmazlarını Kuruma veya Kurum'un göstereceği bir kuruluşa, rehin, ipotek, işletme rehni, haciz ve benzeri her türlü takyidatlardan arı olarak, bedelsiz ve çalışır vaziyette devredecektir.”⁵⁸

Bu hüküm yerine Danıştay; imtiyaz sözleşmesinde “Sözleşmenin feshi halinde, Türk Telekom, sistemin işleyişini etkileyen tüm teçhizatı bütün fonksiyonları ile çalışır vaziyette ve bu teçhizatın kurulu bulunduğu, kendi kullanımında olan taşınmazları Kuruma veya Kurumun göstereceği kuruluşa bedelsiz olarak devreder”⁵⁹ düzenlemesi yapılmasını öngörmüştür. Yani Danıştay mülkiyet hakkı tanımadığı gibi rehin, ipotek, haciz gibi kavramların dahi imtiyaz sözleşmesinde geçmesine izin vermemiştir. Üstelik Danıştay, Türk Telekom'un devri sırasında şerh konulduğu belirtilen maddede yapılmasını istediği düzenlemeye atıf yaparak bu maddeyi düzeltmiştir.

Burada Türk Telekom'u devralan Oger'in şerh koyduğu maddenin de “İmtiyaz sözleşmesinin süresinin uzatılması ve sonlanması” başlıklı madde olduğuna dikkat etmek gerekmektedir. Danıştay taslak imtiyaz sözleşmesinde bu maddenin ikinci fıkrasını tamamen çıkartarak yeniden düzenlemiştir. Danıştay'ın yeterli görmeyerek çıkardığı düzenleme şöyledir:

“Sözleşmenin Türk Telekom'la yenilenmemesi halinde sözleşme 406 sayılı Kanun'un ilgili hükümleri ve diğer mevzuat çerçevesinde sonlandırılarak, gerekli her türlü işlem bu çerçevede yapılır, kamu hizmetinin kesintisiz ve gereğince yürütülmesi için kurumca gerekli tedbirler alınır.”⁶⁰

“Sözleşmenin sona ermesi ve sözleşmeye konu hizmetlerin yürütülmesinin zorunlu olması halinde ilgili mevzuat hükümlerinde öngörülen düzenlemelere paralel olarak, Kurumca yapılması gerekli işlemleri açıklayıcı bir hüküm yer alması” gerektiğini belirten Danıştay, Türk Telekom'un kamuya devir şartlarını garanti altına almak üzere imtiyaz sözleşmesinin şöyle düzenlenmesini istemiştir:

“Sözleşmenin süresinin sona ermesi veya yenilenmemesi halinde, Türk Telekom, sistemin işleyişini etkileyen tüm teçhizatı bütün fonksiyonları ile çalışır vaziyette ve bu teçhizatın kurulu bulunduğu, kendi kullanımında olan taşınmazları kuruma veya kurumun göstereceği kuruluşa bedelsiz olarak devreder.”⁶¹

Oger Grubu'nun imtiyaz sözleşmesini imzalarken Danıştay'ın yaptığı bu eklemeye koyduğu şerhin de geçersiz olduğu yine açılan bir dava üzerine Danıştay kararıyla kesinleştirilmiştir.⁶² Türk Telekom'un yüzde 55'ini alan şirket yetkilisi tarafından “38/2. maddeye ilişkin her türlü haklarımızın saklı olduğunu beyan ederiz. Buna ilişkin beyanlarımız bilahare bildirilecektir” şerhinin geçersizliği ile ilgili 13 Aralık 2006 tarihinde alınan yargı kararının ardından şerhsiz olarak imtiyaz sözleşmesinin yeniden imzalanıp imzalanmadığı tartışmaları da başlamıştır. Ancak hukuki olarak Danıştay'ın verdiği kararlar şerhin zaten hükümsüz kılınmış olması nedeniyle yeni bir sözleşme imzalanmamış olsa dahi şerhi dikkate almadan imtiyaz sözleşmesindeki hükmün uygulanması gerekmektedir.

İmtiyaz sözleşmesinin Türk Telekom'un yüzde 55'ini devralan Oger Grubu'na bu hisselerin rehin, ipotek verme gibi bir yetki tanımadığı açıktır. Bu durumda OTAŞ hangi koşullarda Türk Telekom'daki hisselerinin tamamını aldığı kredi borcu karşılığında rehnedebilmiştir?

58 Türk Telekom Taslak İmtiyaz Sözleşmesi'nin 40. Madde-2. Fıkrası.

59 Danıştay 1. Dairesi'nin 21 Ekim 2005 tarihli, 2005/838 Esas No'lu, 2005/1250 Karar No'lu Taslak İmtiyaz Sözleşmesi Hakkında Bildirdiği Görüş.

60 Danıştay 1. Dairesi'nin 21 Ekim 2005 tarihli, 2005/838 Esas No'lu, 2005/1250 Karar No'lu Taslak İmtiyaz Sözleşmesi Hakkında Bildirdiği Görüş.

61 Danıştay'ın Türk Telekom İmtiyaz Sözleşmesi'ne İlişkin 21 Ekim 2005 tarihli Görüşü.

62 Danıştay 13. Daire'nin, 13 Aralık 2006 tarihli, 2006/164 Esas No'lu, 2006/4733 Karar No'lu Türk Haber-Sen'in açtığı davada vermiş olduğu karar.

Türk Telekom'u Rehin Bırakan Ana Sözleşme Değişikliği

OTAŞ'ın Türk Telekom'u satın almak için kullandığı kredinin karşılığında yüzde 55'lik kurum hisselerini; Türk Telekom Anonim Şirketi'nin **mevcut** Ana Sözleşmesi'ndeki şu hüküm kapsamında rehnettiği tespit edilmektedir:

*"A Grubu Hisse Sahibi, zaman içerisinde Hisse Rehni'ne tabi olmayacak hisselerinin üzerinde, söz konusu hisselerin satın alınması ile ilgili olarak veya başka bir şekilde aldığı borçların teminatı olarak, bir finansal kurum lehine rehin veya yükümlülük tesis edebilir. Söz konusu finansal kurumun, bu rehin veya yükümlülüğü paraya çevirmesi halinde, bu kurum A Grubu Hisse Sahibi'nin rehin ve yükümlülüğü tabi olan hisselerini ancak Hazine'nin önceden yazılı rızasını (söz konusu rızanın verilmesinden makul olmayan nedenlerle kaçınılmayacaktır) almak suretiyle devredebilecektir."*⁶³

Türkiye Ticaret Sicil Gazetesi'nin 8 Aralık 2005 tarihli sayısında 5 Aralık 2005 tarihi itibarıyla Ana Sözleşme değişikliği tescil edildiği ilan edilmiştir. Tüzük Olağanüstü Genel Kurulu'na ilişkin toplantı tarihi ise 2 Kasım 2005 olarak belirtilmektedir. Ticaret Sicil Gazetesi'nde **8 Aralık 2005** tarihinde ilan edilen bu Ana Sözleşme değişikliğiyle Türk Telekom hisseleri üzerinde ipotek, rehin verilmesi ve haciz yolu açılmıştır. Bu Ana Sözleşme'de öncelikle rehin ve ipotek kesin bir dille yasaklanmış görünmektedir:

"Hisselerin Devri

Madde 6/A

6/A.1 Hisselerin Transferi ile İlgili Genel Yasak

A Grubu hisse sahibi, Stratejik Taahhüt Süresinin sona erme tarihinden ve A Grubu Hissedarın Şirketteki Hisseleri için ödemesi gereken tutarın tamamını ödediği tarihten hangisi daha sonra ise bu tarihten önce aşağıdakilerin hiçbirisi yapamaz veya yapmak için anlaşılmaz:

- *Aşağıda Madde 6/A.2'de düzenlenenler saklı kalmak üzere, Hisseleri üzerinde veya Hisselerinde mündemiç haklar üzerinde rehin, ipotek, haciz veya başka bir takyidat tesis edemez.*
- *Herhangi bir Hisselerini ve Hisselerinde mündemiç herhangi bir hakkı satamaz, devredemez veya başka bir şekilde elinden çıkaramaz yahut bunlar üzerinde bir opsiyon hakkı veremez veya başka suretlerde herhangi bir hak tesis edemez; veya*
- *Hisselerine bağlı oylar ile ilgili herhangi bir sözleşme akdedemez."*⁶⁴

Görüldüğü gibi alıcı şirketin Türk Telekom hisseleri üzerinde rehin, ipotek, haciz ya da başka bir sınırlama tesis edebilmesi için 3 yıllık Stratejik Taahhüt Süresi'nin⁶⁵ sona ermesi ve aldığı hisseler için ödemesi gereken tutarın tamamını ödemesi düzenlenmiştir. Bu koşullar gerçekleşse, yani özelleştirme borcu ödenmiş ve 3 yıllık Stratejik Taahhüt Süresi geçmiş olsa bile, hisse devri konusunda Altın Hisse sahibi olarak kamunun veto hakkına sahip olduğu da Ana Sözleşme'de şöyle yer almıştır:

"6/A.2 A Grubu Hisselerin Üçüncü Şahıslara Devri/Rehni

A Grubu Hisse Sahibi, Stratejik Taahhüt Süresinin sona erme tarihinden ve A Grubu Hisse Sahibinin Şirketteki Hisseleri için ödemesi gereken tutarın tamamını ödediği tarihten hangisi sonra

63 <http://www.ttyatirimciiliskileri.com.tr/Documents/tr/kurumsal-yonetim/tt-esas-sozlesme.pdf>, Hisselerin Devri, Madde 6/A.2 A Grubu Hisselerin Üçüncü Şahıslara Devri/Rehni

64 Türkiye Ticaret Sicil Gazetesi, 8 Aralık 2005, Sayı: 6448, s. 35

65 Türk Telekomünikasyon Anonim Şirketi Tescili, Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, 8 Aralık 2005, Sayı: 6448, s. 39, "Tanımlar, Madde 32)

ise bu tarihten sonra herhangi bir zamanda, Hisselerinin tamamını veya bir kısmını bir üçüncü şahısa her zaman Altın Hissenin veto hakkına tabi olmak koşuluyla devredebilir.”⁶⁶

Altın Hisse’ye tanınmış olan veto hakkı kapsamında Hazine, OTAŞ’ın sahip olduğu Türk Telekom hisselerinin satışına her zaman müdahil olabilecek, izni olmaksızın böyle bir satışa geçit vermeyebilecektir. Zaten gelinen noktada Hazine de satış yapıp borcu devralacak bir sermaye grubu arayışındadır. Ancak Türk Telekom hisselerine sağlanan bu güvencelerin tümü hemen arkasından gelen bir düzenleme ile yok edilmiştir:

“A Grubu Hisse Sahibi, zaman içerisinde Hisse Rehni’ne tabi olmayacak Hisselerinin üzerinde, söz konusu Hisselerin satın alınması ile ilgili olarak veya başka bir şekilde aldığı borçların teminatı olarak, bir finansal kurum lehine rehin, ipotek veya yükümlülük tesis edebilir. Söz konusu finansal kurumun bu rehin, ipotek veya yükümlülüğü paraya çevirmesi halinde, bu kurum Yatırımcı’nın rehin, ipotek veya yükümlülüğü tabi olan Hisselerini ancak Hazine’nin önceden yazılı rızasını (söz konusu rızanın verilmesinden makul olmayan nedenlerle kaçınılmayacaktır) almak suretiyle devredebilecektir.”⁶⁷

Bu düzenlemede “zaman içerisinde” gibi muğlak bir ifadeyle özelleştirme bedelinin tamamını ödemedi ya da 3 yıllık Stratejik Taahhüt Süresi dolmadan Oger Grubu’nun Türk Telekom’daki yüzde 55’lik hissesinin 1 payını dahi rehin, ipotek veremeyeceği kuralı yok hükmünde kılınmıştır. Nitekim OTAŞ da zaten Türk Telekom hisselerini ipotek ya da rehin vermek için ne 3 yıllık süreyi, ne de Türk Telekom hisseleri için yapması gereken ödemeyi tamamlamayı beklemiştir. OTAŞ; ilk olarak 2006’da Türk Telekom’un yüzde 19.8’lik hissesini rehin vermiştir. Ardından 23 Mart 2007 tarihli özelleştirme bedelini ödemek için aldığı kredi karşılığında hisselerin üzerinden öncelikli ipotek hakkı vermiş, 31 Aralık 2007 (diğer rapora göre 31 Aralık 2008) itibarıyla da hisselerin tamamını rehin vermiştir. Raporlara da yansıyan yüzde 55 hissenin tamamının rehnedilmesiyle ilgili tarih karışıklığı tesadüf müdür? Özelleştirme borcu ödenmeden önce zaten hisseler üzerinde Hazine rehni olması gerektiği düşünüldüğünde, aslında alıcı şirketin aynı hisseler üzerinde ikinci bir rehin tesis ederek kredi alması söz konusu olamaz. Bu nedenle Hazine’nin rehni olan hisseleri de kapsayacak şekilde OTAŞ’ın Türk Telekom’daki yüzde 55 payına öncelikli ipotek tesis edilerek kredi çekildiği söylenmektedir.

İpotek Yerine Rehin Süreci

Türkiye Ticaret Sicil Gazetesi’nde **2 Mayıs 2008** tarihinde yayımlanan ilanla Ana Sözleşme’de bu kez “ipotek, haciz” ifadelerini kaldıran bir değişiklik yapılmıştır. Hisselerin Devri ana başlığı altındaki 6. Madde’nin “Hisselerin Transferi ile İlgili Genel Yasak” başlıklı 6/A.1’deki ipotek ve haciz yasağı kaldırılarak yalnızca “Türk Telekom hisselerinin rehin, yükümlülük veya başka bir takyidat tesis edilemeyeceği” ifadesiyle yetinilmiştir.⁶⁸ Türk Telekom hisselerinin devir ve rehni ile ilgili sınırlandırma getiren kuralı “zaman içerisinde” ifadesiyle hükümsüz kılan aynı düzenlemenin ikinci paragrafındaki bölümde de yine “ipotek, haciz” ifadeleri kaldırılmıştır. Böylece özelleştirme borcunu kapatmak için kredi alıp Türk Telekom hisselerini ipotek verme olanağının sağlanmasının ardından ipotek yerine rehin sürecine geçiş yapılırken, ipotek olanağının Ana Sözleşme’den çıkarılmasının nedeni nedir?

İpoteğin taşınmazlar üzerinden verilen bir teminat olduğu düşünüldüğünde; aslında kamunun mülkiyetinde olan Türk Telekom taşınmazlarının OTAŞ’ın borç bulma sürecinde teminat olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır. Oysa Danıştay’ın görüş verdiği imtiyaz sözleşmesinde mülkiyet devrine ya da alıcı şirketin mülkiyeti teminat olarak gösterip kredi bulmasına olanak tanıyan hiçbir düzenlemeye

⁶⁶ Türkiye Ticaret Sicil Gazetesi, 8 Aralık 2005, Sayı: 6448, s. 35

⁶⁷ A.g.e

⁶⁸ Türkiye Ticaret Sicil Gazetesi, 2 Mayıs 2008, Sayı: 7054, s. 525

izin verilmemiştir. Bu durumda; Türk Telekom'un özelleştirme sürecinde mülkiyet iddiasında olduğunu ileri süren ve altyapının bedelsiz çalışır şekilde kamuya devrine ilişkin imtiyaz sözleşmesindeki hükme "mülkiyet hakkına sahip olduğu" izlenimi yaratabilecek şekilde şerh koyan OTAŞ; Türk Telekom'un taşınmazlarını kapsayacak şekilde daha borcunu bile ödemediği kurum hisseleri üzerine ipotek koydurmuştur. Danıştay'ın bu şerhe ilişkin 13 Aralık 2006 tarihli kararının ardından OTAŞ'ın Türk Telekom hisseleri üzerinden ipotek verme olanağının Ana Sözleşme'den çıkarılmış olduğu anlaşılmaktadır.

Hisselerin Rehni Karşısında Altın Hisse Hakları ve Tahkim

İmtiyaz sözleşmesiyle mümkün olmayan rehin olanağının Ana Sözleşme değişikliğiyle Oger Grubu'na sağlanmasının ardından Mart 2007'de Türk Telekom'un özelleştirme bedelini ödemek için aldığı kredi karşılığında Türk Telekom'daki yüzde 55'lik hissesinin tamamını rehin bırakması karşısında Altın Hisse sahibi olarak kamunun hakları nedir? Öncelikle Ana Sözleşme değişiklikleri için Altın Hisse'nin onayı alınması zorunludur. Yine Altın Hisse'nin onayı olmaksızın "Yönetim kontrolünü etkileyecek oranlardaki nama yazılı hisselerin devri" gerçekleştirilemeyecektir. Altın Hisse'nin bu hakları 8 Aralık 2005 tarihli Ticaret Sicil Gazetesi'nde yayımlanan Ana Sözleşme'nin 6. Maddesi'nde açıkça ifade edilmiştir. Ancak aynı Ana Sözleşme'de yapılan rehin, ipotek olanağı sağlayan düzenlemenin ardından Altın Hisse'nin bu açık yetkisine de sınırlandırma getirilmeye çalışılmıştır. Ana Sözleşme'nin 6.A.2 Maddesi'nde şöyle denilmiştir:

*"A Grubu Hisse Sahibi, zaman içerisinde Hisse Rehni'ne tabi olmayacak Hisselerinin üzerinde, söz konusu Hisselerin satın alınması ile ilgili olarak veya başka bir şekilde aldığı borçların teminatı olarak, bir finansal kurum lehine rehin, ipotek veya yükümlülük tesis edebilir. **Söz konusu finansal kurumun** bu rehin, ipotek veya yükümlülüğü paraya çevirmesi halinde, bu kurum Yatırımcı'nın rehin, ipotek veya yükümlülüğe tabi olan Hisselerini ancak Hazine'nin önceden yazılı rızasını **(söz konusu rızanın verilmesinden makul olmayan nedenlerle kaçınılmayacaktır)** almak suretiyle devredebilecektir."*⁶⁹

Görüldüğü gibi bu eklenen hüküm doğrultusunda krediyi sağlayan kuruluşların Türk Telekom hisselerinin "paraya çevrilmesi" talebiyle satışa konu etme yetkisi bulunmaktadır. Üstelik Türk Telekom hisselerinin satılması durumunda, Hazine'nin Altın Hisse sahibi olarak veto hakkı da parantez içi bir düzenlemeyle sınırlandırılmaya çalışılmıştır. Ayrıca hükümetin, Türk Telekom özelleştirme ihalesinde imtiyaz sözleşmesiyle tanınmamış olan hisse rehni, ipoteki konusunda Ana Sözleşme yoluyla Oger'e olanak sağlaması da tartışma konusudur. Bu durumda uyuşmazlıkların çözüm adresi de önem kazanmaktadır. Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanı Ahmet Arslan da süreçten endişeli olsa gerek ki 21 Ekim 2017 tarihinde yaptığı açıklamada tahkimi işaret etmiştir:

*"Kabul edelim ki OTAŞ borcunu ödemedi Türkiye'den çıkmak istedi. Türk Telekom hisselerini alıp gitme şansı yok. Hisselerin değeri OTAŞ'ın borcunu karşılayabilecek durumda. Bütün bunlara rağmen ilave bir sıkıntı olursa tahkim mahkemelerine gidilebilir. Bu iş hiçbir şekilde Türk Telekom'u etkilemeyecektir."*⁷⁰

Oysa Danıştay'ın görüşünde tahkime ilişkin düzenlemenin metinden çıkarılması talep edilmiştir. İmtiyaz sözleşmesi taslağında "Bu imtiyaz sözleşmesi Türkiye Cumhuriyeti mevzuatına tabi olup, ihtilafların çözümünde Türkiye Cumhuriyeti mahkemeleri görev ve yetkilidir. İşletmecinin Tahkim'e ilişkin mer'i mevzuattan kaynaklanan talep hakları saklıdır" denilmişken, Danıştay görüşünde bu maddedeki tahkim düzenlemesi içeren cümlelerin çıkarılması şöyle istenmiştir:

69 A.g.e

70 <https://www.ntv.com.tr/ekonomi/ulastirma-bakani-arslandan-fsmde-cift-yonlu-ucet-iddiasina-yanit%2cbAyg03-hUUyq-2bRjinVqA>

"Taslağın 48. Maddesinde, bu sözleşmenin Türkiye Cumhuriyeti mevzuatına tabi olduğu ve ihtilafların çözümünde Türkiye Cumhuriyeti mahkemelerinin görevli ve yetkili bulunduğu hükmüne yer verilmiştir. Bu hükümden sonra Türk Telekom'un mevzuattan kaynaklanan tahkime ilişkin talep haklarının saklı olduğu belirtilmiş ise de, sözleşmede taraflar arasında öngörülmuş bir tahkim şartı veya imzalanmış bir tahkim sözleşmesi bulunmadığından, taraflardan sadece birinin talep hakkını öne çıkarır biçimde 48. Maddede yer alan 'İşletmecinin tahkime ilişkin mer'i mevzuattan kaynaklanan talep hakları saklıdır' tümcesinin metinden çıkartılmasının... uygun olacağı düşüncesi..."⁷¹

Danıştay görüşü çerçevesinde olmaması gereken tahkim sürecine nasıl yer verilmiştir? Dönemin Ulaştırma Bakanı olan Binali Yıldırım, 18 Ekim 2010 tarihinde İzmir Milletvekili Şenol Bal'ın yazılı soru önergesine verdiği yanıtta "Hisse Satış Sözleşmesi" ile "Hissedarlar Sözleşmesi"nde "uluslararası tahkim" düzenlemelerine yer verildiğini açıklamıştır. Telekom'un yüzde 55'inin blok olarak özelleştirilmesi kapsamında "Hisse Satış Sözleşmesi", "Hissedarlar Sözleşmesi", "Hisse Rehin Sözleşmesi" ve "İmtiyaz Sözleşmesi" imzalandığı belirtilen yanıtta, şöyle denilmiştir:

"Anılan sözleşmelerden Hisse Satış Sözleşmesi ile Hissedarlar Sözleşmesinde Uluslararası Tahkim hükümleri yer almakta olup, Türk Telekom'un %55'ini alan şirketle ayrı bir uluslararası tahkim sözleşmesi yapılmamıştır. Öte yandan, Türk Telekom'un özelleştirilmesi imza sürecinde Danıştay'ın da görüşü alınmış olan İmtiyaz Sözleşmesi'nin 'İhtilafların Halli' başlıklı 46'ncı maddesinde 'Bu İmtiyaz Sözleşmesi Türkiye Cumhuriyeti mevzuatına tabi olup, ihtilafların çözümünde Türkiye Cumhuriyeti Mahkemeleri görevli ve yetkilidir' hükmü yer almaktadır. Bahsi geçen İmtiyaz Sözleşmesi'nde herhangi bir tahkim şartı bulunmamaktadır."⁷²

Daha önce de dönemin Maliye Bakanı Kemal Unakıtan, 22 Şubat 2005 tarihinde İstanbul Milletvekili Bihlun Tamaylıgil'in soru önergesine verdiği yanıtta, Hissedarlar Sözleşmesi'nin "Gizlilik Maddesi"nin İmtiyaz Sözleşmesi dışındaki sözleşmelerin içeriğiyle ilgili 3. taraflara açıklama yapılmasının kısıtlandığını söyleyerek, bilgi vermemiştir. Yine önergede yer alan "Şerh konulan bir sözleşmenin tahkime gitmesi söz konusu mudur?" sorusu da yanıtızsız bırakılan sorulardan olmuştur.⁷³

Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu (BTK) Başkanı Ömer Fatih Sayan, 10 Ekim 2017 tarihinde Plan ve Bütçe Komisyonu'nda telekomünikasyon şirketlerinin Hazine payı, evrensel hizmet payı ödemeleriyle ilgili af getiren Torba Yasa Tasarısı görüşülürken, tahkim süreçlerine ilişkin şu açıklamayı yapmıştır:

"Bütün bunlar Hazine payıyla ilgili tüm alacaklar tahkim ise tahkime, tahkim değilse de idare mahkemesine gitmekte ve sonuçlandırmak âdeti şu ana kadar mümkün olamamakta bu cezai şartlar ve anaparalar ortaya çıkmış durumda. Yıllarca süren tahkim davaları sürmekte ve daha sonra bunların tahsili neredeyse imkânsız hâle gelmekte. Bu şekilde operatörlerle birlikte işte 17'ye yakın tahkimde, 23'e yakın da Danıştay da dava devam etmektedir."⁷⁴

Ana Sözleşme, Türk Telekom Hisselerinin Rehni, Temerrüt Durumu

Gelinen noktada 3 taksit ödemesini yapamayan OTAŞ'ın borç ödeme güçlüğü içinde olduğu açıktır. Bu durumun nelere yol açabileceği yine Ana Sözleşme kapsamında yer almaktadır. Türk Telekom'un mevcut Ana Sözleşmesi'nde temerrüt durumu şöyle düzenlenmiştir:

71 Danıştay 1. Dairesi'nin 21 Ekim 2005 tarihli, 2005/838 Esas No'lu, 2005/1250 Karar No'lu Taslak İmtiyaz Sözleşmesi Hakkında Bildirdiği Görüş.

72 <http://www2.tbmm.gov.tr/d23/7/7-15766c.pdf>

73 <http://www2.tbmm.gov.tr/d22/7/7-11960c.pdf>

74 TBMM Plan ve Bütçe Komisyonu Tutanakları, 10 Ekim 2017, s. 16, https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/komisyon_tutanaklari.goruntule?pTutanakId=1961

“TEMERRÜT**MADDE 6/B****6/B.1 Temerrüt Halleri**

Aşağıda sayılan hallerde bir Hissedar (“Temerrüde Düşen Hissedar”) temerrüde düşmüş sayılır:

a) Hisse Satış Sözleşmesi’ni, Hissedarlar Sözleşmesi’ni, bu Ana Sözleşme’yi veya Hisse Rehni Sözleşmesini esaslı bir şekilde ihlal ederse ve, Madde 6/A’nın (Hisselerin Devri) ihlali hali hariç olmak üzere, (1) ihlal giderilemez nitelikte ise, veya (2) ihlal giderilebilir nitelikte ise, Temerrüde Düşen Hissedar, kendisine diğer Hissedarın bu ihlali gidermesi için gönderdiği yazılı ihbarı almasından itibaren 20 İş Günü içinde ihlali gidermezse; veya

b) Madde 6/A’yı (Hisselerin Devri) ihlal ederse; veya

c) A Grubu Hisse sahibi ile ilgili olarak, alacaklıları ile genel olarak bir anlaşmaya veya uzlaşmaya girerse veya sair borçlarını ödeyemediği herhangi bir suretle anlaşılırsa yahut Türk Ticaret Kanununun 324. maddesinin II. fıkrasında öngörülen şekilde şirketin esas sermayesinin üçte ikisinin karşılıksız kaldığı veya A Grubu Hisse sahibinin borçlarının aktiflerinden fazla olduğu herhangi bir surette anlaşılırsa ve söz konusu bu durumlar, B Grubu Hisse sahibinin A Grubu Hisse sahibine bu hususta yaptığı yazılı ihbardan itibaren yedi İş Günü içinde giderilemezse; veya

d) A Grubu Hisse Sahibinin işletmesi, malvarlığı veya aktifleri üzerinde herhangi bir takyidata sahip olanlar hukuka uygun olarak bunların bir kısmı veya tamamı üzerinde zilyetlik tesis ederse veya bunların bir kısmı veya tamamı için kayyum atanırsa;

e) A Grubu Hisse Sahibinin, sadece birleşme veya yeniden yapılanma amacıyla ihtiyari olarak tasfiyesi hariç, bu Hissedarın tasfiyesi veya bir kayyum atanması hususunda resmi mercilerin bir talebi olursa veya bu hususta karar alınırsa veya bu yönde bir karar alınması maksadıyla yetkili organların toplantıya çağırılması hususunda iyi niyetli bir bildirimde bulunulursa ya da herhangi bir benzeri işlem yapılırsa; veya

f) A Grubu Hisse sahibi, sadece tanınmış bir borsada kote edilmiş olan A Grubu Hisse Sahibinin Holding Şirketinin Kontrolünün uyumlu hareket eden kişi ya da kişilerce ele geçirilmesi dışında, B Grubu Hisse sahibinin izni olmaksızın Stratejik Taahhüt Süresinin sona erme tarihinden ve A Grubu Hisse Sahibinin Şirketteki Hisseleri için ödemesi gereken tutarın tamamını ödediği tarihten hangisi sonra ise bu tarihten sonra veya daha önce herhangi bir Kontrol değişikliğine tabi olursa; veya

g) A Grubu Hisse sahibi ile ilgili olarak,

(i) A Grubu Hisse sahibinin blok satış ile ilgili ihale sürecinde önyeterlilik şartlarını sağlamak için bir yönetim sözleşmesine/ yönetim danışmanlığı sözleşmesine dayanmış olması ve Tamamlanma’nın beşinci yıldönümü olan tarihten önce herhangi bir zamanda yönetim sözleşmesinin/ yönetim danışmanlığı sözleşmesinin feshedilmesi; veya

(ii) A Grubu Hisse sahibinin kendisi veya İlgili Telekom Şirketi olan hissedarlarından biri vasıtasıyla ön yeterlilik şartlarını sağlamış olması, ve Tamamlanma’nın beşinci yıldönümü olan tarihten önce, İhale Şartnamesinin 4.1.4. Maddesinde düzenlenen ön yeterlilik şartlarını kaybetmesi,

ve A Grubu Hisse Sahibi (A) söz konusu fesihten itibaren 20 İş Günü içerisinde bir İlgili Telekom Şirketi ile işbu Sözleşmenin 5. yıldönümünden önce sona ermeyecek bir süre ile yeni bir yönetim sözleşmesi/yönetim danışmanlığı sözleşmesi yapmazsa veya (B) 20 İş Günü içinde Hazine’ye İhale Şartnamesinin 4.1.4. maddesinde belirtilen gerekleri yerine getiren yeni düzenlemelerin yapıldığına

dair makul ölçüde tatmin edici deliller sunamazsa, veya

h) İşbu Maddenin hükümlerinin genel niteliğine halel gelmemek şartıyla, A Grubu Hisse sahibinin Şirkete ait herhangi bir telekomünikasyon lisansı, yetkilendirmesi ve imtiyazının iptali, erken feshi veya esaslı olarak aleyhe değiştirilmesine sebep olursa;

Yukarıda 6/B.1 (a) ila 6/B.1 (h)'de yer alan durumların gerçekleşmesi halinde Temerrüde Düşen Hissedar derhal mütemerrit sayılacaktır.”⁷⁵

Bu düzenlemeye göre öncelikle aşağıdaki koşullar gerçekleştiğinde “temerrüt” durumu oluşmaktadır:

- Hisse Satış, Hissedarlar, Ana Sözleşme veya Hisse Rehni sözleşmelerinin esaslı şekilde ihlalinde ihlal giderilemez nitelikte ise veya Hazine'nin yazılı ihbarından itibaren ihlal 20 iş günü içinde giderilmezse.
- Hisselerin Devri'ne ilişkin Ana Sözleşme'deki hükümler ihlal edilmişse.
- Aşağıdaki durumların oluşması ve bu durumların Hazine'nin yazılı ihbarından itibaren 7 iş günü içerisinde giderilmemişse:
 - OTAŞ'ın alacaklılarıyla genel bir anlaşma ya da uzlaşmaya gitmesi.
 - OTAŞ'ın borçlarını ödeyemediği herhangi bir şekilde anlaşılması.
 - Şirketin esas sermayesinin 3'te 2'sinin karşılıksız kalması ya da OTAŞ'ın borçlarının aktiflerinden fazla olduğunun herhangi bir şekilde anlaşılması.
- OTAŞ'ın işletmesi, malvarlığı veya aktifleri üzerinde, takyidata sahip olanlar (kreditörler) hukuka uygun olarak zilyetlik tesis eder veya kayyum atarlarsa.
- OTAŞ'ın tasfiyesi ya da kayyum atanması için resmi mercilerin talebi ya da kararı ya da karar almak üzere toplantı çağırısı ve benzeri işlem söz konusu olursa.
- OTAŞ'ta kontrol değişikliği gerçekleşirse.
- OTAŞ; Türk Telekom'a ait herhangi bir telekomünikasyon lisansı, yetkilendirmesi ve imtiyazın iptali, erken feshi veya esaslı olarak aleyhe değiştirilmesine sebep olursa.

Bu koşullardan ilki ve sonuncu maddesi kapsamındaki durumlar oluşursa OTAŞ'ın derhal “mütemerrid” sayılması gerekmektedir. Türk Telekom'daki sürecin bu koşullardan hangisini içerdiğine bakıldığında; “OTAŞ'ın borçlarını ödeyemediği herhangi bir şekilde anlaşılmış olmasına” ilişkin koşulun gerçekleşmiş olduğu anlaşılmaktadır. “Derhal mütemerrid” sayılma hali dışında koşulların gerçekleşmesi durumunda oluşabilecek sonuçlar ise Ana Sözleşme'de şöyle düzenlenmiştir:

“6/B.3 A Grubu Hisse Sahibinin Temerrüdünün Sonuçları

Temerrüde Düşen Hissedarın A Grubu Hisse Sahibi olması halinde Madde 6/B.1 (c) ila (f) bentleri (c ve f dahil) altında bir Temerrüd Halinin gerçekleşmesi ve A Grubu Hisse Sahibi'nin bu ihlali, Temerrüd Halinin gerçekleşme tarihinden itibaren 60 gün içerisinde (“Düzeltilme Süresi”) gidere-memesi halinde; B Grubu Hisse Sahibinin işbu Ana Sözleşme tahtında sahip olduğu diğer imkanlara halel gelmeksizin,

a) Hisse Satış Sözleşmesi altında ödenmemiş bulunan bakiye miktarın tamamı derhal muaccel olacak ve A Grubu Hisse Sahibi tarafından derhal ödenecektir ve B Grubu Hisse sahibi, A Grubu Hisse sahibine karşı sahip olduğu imkanlardan herhangi birine veya hepsine birden başvurabilir ve A Grubu Hisse sahibinden aldığı teminatların herhangi birine veya hepsine birden başvurabilir. B Grubu Hisse sahibinin teminatlardan birine başvurması aynı zamanda A Grubu Hisse sahibinden aldığı diğer teminatlara başvurma hakkına halel getirmez; ve

b) A Grubu Hisse Sahibi'nin Yönetim Kuruluna ve her bir Grup Şirketi'nin yönetim kuruluna tayin ettiği üyeler, Madde 6/C.5'inci maddesi uyarınca otomatikman istifa etmiş addedileceklerdir.”⁷⁶

⁷⁵ <http://www.ttyatirimciliskileri.com.tr/Documents/tr/kurumsal-yonetim/tt-esas-sozlesme.pdf>

⁷⁶ A.g.e

Bu hükümlere göre; borçlarını ödeyemediği tespit edilmiş olan OTAŞ'a Hazine tarafından yazı yazılarak verilen 60 günlük sürenin Ekim ayında dolmuş olduğu basına yansımış; 60 günlük süre içerisinde durumun düzeltilebildiğine ilişkin herhangi bir bilgi de açıklanmamıştır. Ana Sözleşme hükümleri doğrultusunda bu koşullar gerçekleşmiş olduğu için OTAŞ'ın Türk Telekom Yönetim Kurulu'na ve her bir grup şirketinin Yönetim Kurulu'na tayin ettiği üyeler otomatikman istifa etmiş sayılmaktadırlar. Bu durumda OTAŞ'ın Türk Telekom ve bağlı şirketlerindeki Yönetim Kurulu üyelikleri otomatikman düşmüş olması karşısında ne olacağına ilişkin atıf yapılan Ana Sözleşme'nin Madde 6/C.5'deki düzenlemesi de şöyledir:

"6/C.5 Atananların görevden alınması

a) (i) Eğer bir Hissedarın Hissedarlığı sona erdiği takdirde bu Hissedarın, veya (ii) A Grubu Hisse sahibi Madde 6/B.1'in (c)'den (f)'ye kadar olan (c ve f dahil) hükümleri altında Temerrüde Düşen Hissedar olması ve ilgili Temerrüt Halini Düzeltme Süresi içerisinde tamamen giderememesi halinde A Grubu Hisse sahibinin, Yönetim Kuruluna veya Grup Şirketlerinin her birinin yönetim kuruluna atadığı kişiler otomatikman istifa etmiş sayılırlar. Eğer ortaklığa devam eden Hissedarlar (veya A Grubu Hisse sahibinin Temerrüde Düşen Hissedar olması halinde B Grubu Hisse sahibi) talep ederse, bu Temerrüde Düşen Hissedar, Şirket ve diğer herhangi bir Hissedar gereken zamanda bu tür görevlere atanan şahısların istifasını veya görevden alınmasını sağlamak için gerekli olabilecek iş ve işlemleri yapar ve gerekli belgeleri imzalar.

b) Bir Hissedar, Yönetim Kurulunda bu Hissedarı temsilen bulunmakta olan bir üyenin bahis konusu Hissedarla ilişkisi kalmadığını bildirdiği takdirde, bu şahıs Yönetim Kurulu üyeliğinden otomatikman istifa etmiş sayılır ve söz konusu Hissedar başka bir temsilci tayin eder.

c) Yukarıdaki (a) ve (b) paragrafları, bir Yönetim Kurulu üyesinin üyeliği dışında yönetim görevi ifa etmesi amacıyla yapılmış bulunan bir hizmet akdinden doğan sorumluluğu hariç Şirket'e, istifa veya görevden alınma veyahut sair nedenlerle tazminat ödeme veya başka herhangi bir yükümlülük getirilmeden yürürlüğe konulur. Bu halde, bu istifa eden veya etmiş sayılan Şirket Yönetim Kurulu üyesini aday göstermiş olan Hissedar, bu Yönetim Kurulu üyesinin herhangi bir nedenle Şirketten söz konusu istifası sebebiyle haksız işten çıkarmaya ilişkin bir talepte bulunması halinde, diğer Hissedarların ve Şirket'in bu yüzden herhangi bir zarar görmemelerini sağlar ve diğer Hissedarın ve Şirket'in bu yüzden uğrayacağı tüm kayıpları Şirketin ve/veya diğer Hissedarın yazılı talebi üzerine tazmin eder.

d) A Grubu Hisse sahibinin Madde 6/B.1'in (c)'den (f)'ye kadar olan (c ve f dahil) hükümleri altında Temerrüde Düşen Hissedar olması halinde ve ilgili Temerrüt Halini Düzeltme Süresi içerisinde tamamen giderememesi halinde, B Grubu Hisse sahibi Madde 6/C.5(a) hükümlerinin tatbikiyle boşalan üyelikleri doldurmak hakkına sahiptir. Bu durumda, işbu Ana Sözleşme'nin 8. ve 12. maddelerinde Temerrüde Düşen Hissedar'ın Aday Gösterdiği Yönetim Kurulu Üyelerine yapılan atıfların Temerrüde Düşmeyen Hissedar'ın Aday Gösterdiği Yönetim Kurulu Üyelerine yapıldığı kabul edilecektir."⁷⁷

Görüldüğü gibi temerrüde düşme durumu gerçekleşmiş, hisse sahibi olarak Hazine'nin verdiği 60 günlük süre içinde temerrüt sorunu çözülmemiş olması karşısında otomatikman Yönetim Kurulu üyelikleri düşmüş olan OTAŞ'ın yönetimden el çektilmesi için Hazine'nin hatta hisse sahibi olarak Türkiye Varlık Fonu'nun bile yetki durumu oluşmuştur. Yine bu düzenlemenin son hükümleri Hazine'nin ve Türkiye Varlık Fonu'nun otomatikman düşmüş olan bu üyelikleri doldurma hakkının da oluştuğunu göstermektedir. Ancak bugüne kadar bu yetki kullanılmamıştır. Neden bu yetki kullanılmamaktadır? Bu yetkinin kullanılması için daha nasıl bir durum oluşması beklenmektedir?

Bu noktada hükümetin ve bankaların OTAŞ'ın yönetim hakkının düşüşüne ilişkin açıklama yapmaktan çekindiklerini, buna karşın Türk Telekom'u yeni bir alıcıya devredebilmek görüşme yürüttükleri belirtilebilir.

TORBA YASA İLE İMTİYAZ SÖZLEŞMELERİNE MÜDAHALE ve TÜRK TELEKOM

Torba Yasa olarak adlandırılan 502 sıra sayılı düzenleme⁷⁸ Plan ve Bütçe Komisyonu'nda kabul edilmiş; TBMM Genel Kurulu'nda 2 Kasım 2017 tarihinde görüşülmeye başlanmıştır. Bu yasa tasarısında; satış gelirleri üzerinden cep telefonu işletmelerinin ödemeleri gereken Hazine gelir payı tutarları, BTK katkı payı, Evrensel Hizmet Fonu kesintileri ve idari ücretlere ilişkin af düzenlemesi yapılmaktadır. Düzenlemenin iki temel ayağı vardır:

- 1. Hesaplama Kriterlerinde Değişiklik:** İşletmecilerin ödeme yükümlülüğü olan kamu payları ile ilgili hesaplama kriterleri değiştirilmektedir.
- 2. Şirketlerin Kamu Borçlarına Af:** İncelenmiş ve incelenmemiş dönemlere ilişkin olarak kamu alacakları silinmektedir.

1- Hesaplama Kriterlerinde Değişiklik: Davalara ve tahkim sürecine neden olduğu ileri sürülerek imtiyaz ve yetkilendirme sözleşmelerinde değişikliğe de yol açacak şekilde hesaplama kriterleri yeniden düzenlenmektedir. Bu düzenleme iki aşamayı kapsamaktadır: İlki işletmecilerin ödeme yükümlülüğü olan Hazine gelir payı, BTK katkı payı, Evrensel Hizmet Fonu kesintileri ve idari ücretlere ilişkin hesaplamada dikkate alınan satış gelirlerine ilişkin tanımlamaların; ikincisi ise bu kamu alacaklarının ödenmesindeki gecikmeler durumunda uygulanan cezai yaptırımların değiştirilmesidir.

Öncelikle 406 sayılı Kanun'da Hazine gelir payı ve BTK katkı payına ilişkin hesaplamada brüt satışların esas alınacağı hakkındaki Ek 36 maddesi kaldırılırken; Ek 37 maddesi yeniden düzenlenip, BTK katkı payında net satışın esas alınması sağlanmaktadır. Buna göre BTK katkı payı ödemesi, cep telefonu işletmecilerinin yıllık net satışlarının onbinde 35'i olarak hesaplanacaktır. Yeni düzenlemede yapılan net satış tanımı da şöyledir:

*"Net satışlar, '60. Brüt Satışlar' hesap grubundaki hesaplara kaydedilmesi gereken tutarlardan, '61. Satış İndirimleri' hesap grubundaki hesaplara kaydedilmesi gereken tutarların düşülmesi sonucu kalan tutarı ifade eder."*⁷⁹

Bu tanımlama Torba Yasa Tasarısı'nın 84. Maddesi ile 5369 sayılı Evrensel Hizmet Kanunu'na da refere edilerek eklenmiştir. Yani evrensel hizmet fonu kesintisinde dikkate alınacak olan net satış tanımı da değiştirilmiştir.

GSM işletmelerinin aylık brüt satışlarının yüzde 15'i olarak ödemeleri gereken Hazine gelir payının hesabında dikkate alınmayacak unsurlar içerisinde ise *"işletmecinin mobil baz istasyonunun bulunduğu tesisin kurulum ve işletilmesine ilişkin diğer mobil işletmecilerden elde ettiği bedeller"* ve *"faturanın şeklinde veya içeriğinde (müşteri bilgileri, işin nevi, miktarı, fiyatı ve tutarı gibi veya hizmetin ilişkin olduğu dönemin belirlenmesinde yapılan hatalar)"* eklenmektedir.

Torba Yasa Tasarısı'nın Fatih Projesi'ne ilişkin muafiyetler getiren 45. Maddesi'nde; bu proje kapsamında işletmecilerin mal teslimi ve hizmetler üzerinden elde ettikleri gelirlerin de; kamuya ödemeleri gereken Hazine payı, BTK katkı payı, evrensel hizmet fonu, idari ücret ve telsiz ücretleri hesabında dikkate alınmaması sağlanmıştır. Yine bu proje kapsamındaki aboneliklere ait telsiz cihaz ve sistemlerinden ruhsat ve yıllık kullanım ücreti de alınmayacaktır.

⁷⁸ 502 Sıra Sayılı Bazı Vergi Kanunları ile Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı (1/884), <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem26/yil01/ss502.pdf>

⁷⁹ TBMM Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu, Plan ve Bütçe Komisyonu'nun Kabul Ettiği Metin, s. 225, <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem26/yil01/ss502.pdf>

Böylece Torba Yasa Tasarısı'nın ilk maddesinde Hazine gelir payının tespitinde dikkate alınan "brüt satış" ile Evrensel Hizmet Fonu, BTK katkı payları, idari ücretler için esas alınacak "net satış" yeniden tanımlanmış ve düzenlenmiştir.

İkinci aşamada Hazine gelir payı ile ilgili cezai şart uygulaması, hesaplanan Hazine gelir payının 1 katı ile sınırlandırılmaktadır. Plan ve Bütçe Komisyonu'nda yapılan görüşmelerde bu cezai şart uygulamasının mevcut uygulamada 3 katı olduğu açıklanmıştır. Maliye Bakanı Naci Ağbal, *"Burada, mevcut sistemde Hazine payı ödemelerine ilişkin eksik ödemelerle ilgili ceza sisteminde birtakım kolaylıklar getiriyoruz, üç kat olarak uygulanan para cezasını bir kata indiriyoruz"* demiştir.⁸⁰ Yine Bakan Ağbal, konuşmasında *"Üçüncü olarak, doğru, sözleşmeler yapılmış, 3 kat bir para cezası öngörülmüş, Sayın Bakanımız orada haklı yani buna itiraz etmek mümkün değil. Bir sözleşme imzalandıysanız bu sözleşmede de bir hüküm varsa, onu kabul ettiyseniz sonuna kadar gelmeniz lazım, burada bir şey yok"*⁸¹ sözleriyle sözleşmelerle düzenlenmiş cezai şart olduğunu kabul etmiştir. Kamu Sermayeli Kuruluş ve İşletmeler Genel Müdür Vekili Mehmet Kaya da *"...cezai şart uygulama durumları oluyor, 2G, 3G ve 4.5G sözleşmelerindeki hükümlere göre farklı uygulanabiliyor"* bilgisini vermiştir.⁸² Bu durumda sözleşmelerle şirketlerin de kabul ettikleri cezai şart uygulamasından geri adım atılmaktadır. Bunun gerekçesi de iktidar tarafından Vergi Kanunu'nda olduğu gibi 3 kat cezai şart uygulamasını gerektirecek hileli bir suç oluşmadığı iddiasına ve açılan davalardaki yorum farklılığına dayandırılmıştır.⁸³

Cezai şartın Hazine gelir payı tutarının 1 katı ile sınırlandırılmasının yanında Hazine gelir payı ile evrensel hizmet katkı payına ilişkin inceleme başlatılmadan ve herhangi bir ihbar olmadan işletmeci kendisi eksik ödeme yaptığını bildirir ve gecikme zammı ile birlikte ödeme yaparsa, hiç cezai şart uygulanmaması sağlanmaktadır.

İlk maddede ayrıca Hazine gelir payı ile ilgili olarak Maliye Bakanlığı tarafından yapılan denetim sonucunda eksik ödenen ya da ödenmeyen tutarlara ilişkin cezai şart dahil yapılan bildirimin ardından "uzlaşma" olanağı getirilmektedir. Amme Alacakları Kanunu'na göre uygulanan gecikme zammı uzlaşmaya konu edilemezken, cezai şart uzlaşma kapsamı dışına çıkarılmamıştır.

Torba Yasa Tasarısı'nın 38. Maddesi'yle de BTK'ya alacaklarıyla ilgili uzlaşma yetkisi verilmektedir. 2813 sayılı BTK Kuruluş Kanunu'nun 5. Maddesi'ne eklenen fıkrayla; ilgili kanunlar, BTK'nın yaptığı sözleşmeler kapsamında ödenmeyen ya da eksik ödenen kurum alacakları için idari para cezaları dahil olmak üzere BTK'nın uzlaşma yapabilmesi düzenlenmiştir. Bu düzenlemede BTK'ya "kamu menfaati" gerekçesiyle alacaklarının aslından ve fer'ilerinden vazgeçme yetkisi de verilmektedir.

Bu yasadan sonra hem BTK payı, hem Hazine gelir payı hem de Evrensel Hizmet Fonu ile ilgili açılacak tahkim davalarında tek başına BTK taraf olarak gösterilecektir.

2-Şirketlerin Kamu Borçlarına Af: Bu borç silme işlemi Torba Yasa Tasarısı'nın 2. Maddesi'nde yer almakta olup; 406 sayılı Kanun'a geçici madde ekleme yoluyla gerçekleştirilmektedir. Afın kapsamı yalnızca Hazine gelir payı ile sınırlı değildir. Eklenen geçici madde ile "ihtilafli alacaklar" olarak tanımlanan "Hazine gelir payı, evrensel hizmet katkı payı, BTK masraflarına katkı payı, idari ücret, telsiz ücretleri, sözleşme ve protokoller kapsamında tahakkuk eden cezai şart, gecikme zammı ya da gecikme faizi alacakları ve yargılama giderlerine" ilişkin olarak af getirilmektedir. Hem incelenmiş, hem incelenmekte olan, hem incelenmemiş, hem yapılandırmadan yararlanmak istemiş hem istememiş işletmeler için af türleri yaratılmaktadır. Affın esası; Hazine gelir payı ve evrensel hizmet katkı payının ödenmemiş tutarlarının üretici enflasyonuna (ÜFE) göre hesaplanması ve ayrıca cezai şart uygulanmamasını öngörmektedir. Bu şekilde tespit edilen kamu alacağının ilk taksiti Ocak 2018 olmak üzere 2'şer aylık aralarla 6 taksitte, ilk taksitten sonrasına yalnızca yüzde 1 faizle ödeme olanağı getirilmektedir. Bir kerede tutarın tamamı kapatılırsa da hiç faiz işletilmeyecektir.

80 https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/komisyon_tutanaklari.goruntule?pTutanakId=1961, s.11

81 A.g.e, s. 38

82 A.g.e, s.15

83 A.g.e, s. 39

İncelenmiş ve incelenmemiş dönem ayrımıyla af uygulamasının koşulları şöyledir:

İncelenmiş dönem borçlarının affı: Yapılandırmadan yararlanmak için başvuran işletmecilerin “ihtilaflı alacak” tanımlaması kapsamındaki kamuya olan borçlarına ilişkin gecikme faizinden, cezai şart ve cezai şartın faizinden tamamen vazgeçilmektedir. Yalnızca kamunun alacağına ÜFE uygulaması yapılabilecektir.

İncelenmemiş dönem borçlarının affı: İncelenmemiş dönem borçları için de incelenmiş dönem borçlarının affıyla aynı olanaklar getirilmekte; ancak yapılandırmadan yararlanmak isteyen ve istemeyen işletmeciler için 2 ayrı af türü sunulmaktadır:

1-Yapılandırmadan yararlanmak isteyen işletmecilerin incelenmemiş döneme ilişkin kamuya borçları denetime tabi tutulmaksızın yapılacak varsayımsal bir hesaplama ile tahsil edilecektir. Buna göre 2005 yılından itibaren denetimi tamamlanmış dönemlerde işletmelerin eksik ödedikleri tespit edilen tutar, aynı dönemler için işletmecilerin Hazine’ye ödedikleri pay tutarına oranlanacaktır. Hesaplanan bu oran incelemesi yapılmamış ya da tamamlanmamış dönemler için şirketlerin ödemiş oldukları Hazine payına ve evrensel hizmet katkı payına yansıtılacaktır. Genel olarak 2014 yılına kadar incelemelerin tamamlandığı açıklamaları dikkate alındığında, 2005-2014 yıllarına ilişkin Hazine payı ve evrensel hizmet katkı payında tespit edilen eksik ödeme tutarı ile şirketlerin aynı yıllarda ödedikleri tutar arasındaki oran, 2014-2017 yılları için de geçerliymiş gibi kabul edilecektir. Bu hesaplamanın ardından yine cezai şart, gecikme faizi gibi alacaklar silinecek olup, yalnızca kamu alacağı aslına ÜFE uygulaması yapılacaktır.

Yapılandırmadan yararlanmak istemeyen işletmeciler için bile yasanın çıktığı zaman incelemesi devam eden ya da henüz incelenmemiş dönemler için af olanağı sağlanmaktadır. Bu dönemlere ilişkin yasa çıktıktan sonra tamamlanacak denetimler kapsamında eksik ödendiği tespit edilecek Hazine gelir payı ile evrensel hizmet katkı payı tutarlarına “gecikme faizi ve gecikme zammı gibi fer’i alacaklar” yerine ÜFE’deki aylık değişim oranı uygulanabilecektir. Bunun için işletmeciler denetim sonucuna ilişkin tebliğden itibaren 2’şer aylık dönemler halinde 6 taksitte ödeme yaparlarsa “cezai şart, gecikme faizi ve gecikme zammı gibi fer’i alacakların tahsilinden” vazgeçilecektir.

İncelenmemiş dönemlere ilişkin olarak yapılandırmadan yararlanmak isteyenler ve yararlanmak istemeyenler için getirilen af düzenlemesi Hazine payı ve evrensel hizmet katkı payı dışında BTK katkı payı ve idari ücretler için de uygulanacaktır.

Torba Yasa Tasarısı’nın 2. Maddesi’ndeki telsiz ücretleriyle ilgili düzenlemeyle ise mevcut mevzuat kapsamında yapılmış tahsilattan bile vazgeçilecektir. Buna göre işletmecilerin eksik ödedikleri saptanan telsiz ücretlerine ilişkin cezai şart, gecikme zammı gibi tahakkuk ettirilerek tahsil edilmiş tutarlar kamu tarafından mahsuplaşma yoluyla işletmecilere iade edilecektir. İşletmecilerin “fazla ödeme yaptıkları” olarak ifade edilen kamunun yapmış olduğu tahsilat; yine işletmecilerin eksik ödedikleri telsiz ücretlerine mahsup edilecektir. Mahsuplaşma sonrasında işletmecilerin hala alacakları varsa gelecek dönem ödemelerine ilişkin olarak mahsuplaşmaya devam edilecektir. Kesinleşmemiş borçlarını ödemiş olan işletmecilerin de yararlanacağı bu mahsuplaşma işini de BTK yürütecektir.

Türk Telekom, Turkcell ve Vodafone’u kapsayan bu af düzenlemeleri, yasanın 2. Maddesi’nin 5. Fıkrasıyla BTK İnternet Sitesi’nde sayıları 800’ü aşan yetkilendirme belgesi sahibi işletmecileri kapsayacak şekilde genişletilmiştir. Buna göre Elektronik İmza Kanunu, Elektronik Haberleşme Kanunu, Türk Ticaret Kanunu, Posta Hizmetleri Kanunu ve ilgili diğer mevzuat uyarınca yetkilendirilen işletmecilerin ve hizmet sağlayıcıların BTK’ya ve Ulaştırma Bakanlığı’na olan borçlarının ödenmemiş kısmına sadece ÜFE uygulanacak olup; bu kamu alacaklarının gecikme zamları silinecektir.

Telekom Şirketlerine Affın Rakamsal Boyutu

İhtilaflı olan, tahkimde ve yerel mahkemelerde dava süreci devam eden kamu alacağına ilişkin tutar; yalnızca denetim yapılmış yıllarla sınırlı olmak üzere net olarak açıklanmıştır. Denetim yapılmış yıllara ilişkin olarak ise bir firma için 2011, bir diğeri için 2013’e gelindiği, bir diğeri 2014’e ge-

linmiş olabileceği gibi net olmayan açıklamalar yapılmıştır.⁸⁴ Kamu Sermayeli Kuruluş ve İşletmeler Genel Müdür Vekili Mehmet Kaya'nın verdiği bilgiye göre ihtilafli halde bekleyen Hazine payının anaparası 345 milyon TL, anaparanın faizi 322 milyon TL, 3 kat cezai şart tutarı 1.1 milyar TL, bunun faizi de 378 milyon TL olmak üzere; toplamda 2.2 milyar liralık kamu alacağı söz konusudur. Bu rakamın 2014 yılından itibaren yapılacak denetimlerle birlikte 5 milyar liraya ulaşacağı belirtilmektedir.⁸⁵ Yapılan düzenleme ile incelemesi yapılmış ve davalık olan 2.2 milyar liralık kamu alacağı yerine yalnızca 519 milyon lira; incelemesi yapılmamış olan yıllardan da "ihtiyari" olarak ifade edilen 450 milyon lira olmak üzere; toplamda 5 milyar liralık kamu alacağı yerine 950 milyon lira tahsil edilmesi beklenmektedir.⁸⁶ Yani yaklaşık 4 milyar liralık kamu alacağından vazgeçilmektedir.

İncelenmemiş dönemler için Hazine payı ödemelerine esas alınacak matrah; incelenmiş dönemlerde tespit edilen eksik Hazine payı tutarlarının aynı dönemde işletmecilerin ödedikleri Hazine payına oranlanması ve bu çıkan oranın incelemesi yapılacak dönemlerde işletmecilerin ödedikleri Hazine payına uygulanması yoluyla belirlenecektir. Burada tahakkuk eden Hazine payı yerine tahsilata gönderme yapan "işletmecilerin ödedikleri Hazine payı"nın esas alınması, 2014-2015-2016 yıllarında tahakkuk/tahsilat farkı nedeniyle geçmiş döneme ilişkin hesaplama daha düşük bir hesaplama yolu açacaktır. Bütçe gelirlerine ilişkin verilere göre; 2006 yılından 2013 yılına kadar yüzde 100 olan Hazine payındaki tahakkuk/tahsilat oranı 2014-2016 yılları arasında yüzde 75'lere düşmüştür.⁸⁷ Genel bütçe gelirleri tahakkuk/tahsilat oranlarına ilişkin Muhasebat Genel Müdürlüğü'nün verilerinden Hazine gelir payı ve evrensel hizmet gelirleri ile ilgili tahakkuk/tahsilat rakamları aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Yıllar	2006		2007		2008		2009	
	Tahakkuk	Tahsilat	Tahakkuk	Tahsilat	Tahakkuk	Tahsilat	Tahakkuk	Tahsilat
GSM İşletmelerinden Alınan Hazine Payları (Bin TL)	3.036.953	3.036.953	1.585.066	1.585.066	1.717.994	1.717.994	1.800.319	1.800.319
Evrensel Hizmet Gelirleri (Bin TL)	436.282	436.282	447.110	447.110	527.427	527.427	569.213	569.213
Hazine Payı Tahakkuk/Tahsilat Oranı	100		100		100		100	
Evrensel Hizmet Gelirleri Tahakkuk/Tahsilat Oranı	100		100		100		100	
Yıllar	2010		2011		2012		2013	
	Tahakkuk	Tahsilat	Tahakkuk	Tahsilat	Tahakkuk	Tahsilat	Tahakkuk	Tahsilat
GSM İşletmelerinden Alınan Hazine Payları (Bin TL)	1.828.867	1.828.867	2.007.474	2.007.474	2.252.148	2.252.148	2.450.756	2.450.756
Evrensel Hizmet Gelirleri (Bin TL)	561.120	561.120	581.796	581.796	677.002	677.002	713.213	713.213
Hazine Payı Tahakkuk/Tahsilat Oranı	100		100		100		100	
Evrensel Hizmet Gelirleri Tahakkuk/Tahsilat Oranı	100		100		100		100	
Yıllar	2014		2015		2016		2017-Ekim	
	Tahakkuk	Tahsilat	Tahakkuk	Tahsilat	Tahakkuk	Tahsilat	Tahakkuk	Tahsilat
GSM İşletmelerinden Alınan Hazine Payları (Bin TL)	3.442.774	2.567.613	3.897.121	2.908.897	4.395.949	3.211.560	4.965.991	2.978.632
Evrensel Hizmet Gelirleri (Bin TL)	833.737	833.737	891.488	891.488	1.092.369	1.088.965	1.023.015	1.018.299

84 TBMM Plan ve Bütçe Komisyonu, Torba Yasa Görüşmeleri, 10 Ekim 2017, s.14., https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/komisyon_tutanaklari.goruntule?pTutanakId=1961

85 A.g.e, s. 19

86 A.g.e, s. 22

87 <https://www.muhasabat.gov.tr/content/duyuru/genel-butce-gelirleri-tahsilat-tahakkuk-oranlari-ekod4/181842>

Hazine Payı Tahakkuk/Tahsilat Oranı	75	75	73	60
Evrensel Hizmet Gelirleri Tahakkuk/Tahsilat Oranı	100	100	100	99.5

Bütçe verilerine göre 2006 yılından 2014 yılına kadar tahakkuk/tahsilat oranının yüzde 100 görünüyorsa, bu yıllara ilişkin Torba Yasa Tasarısı'nda "ihtilaflı alacak" olarak tabir edilen eksik ödenen Hazine paylarının zaten tahakkuk rakamlarına yansıtılmadığını göstermektedir. Çünkü bu yıllarda denetim yapılmış ve eksik ödemeye ilişkin tespitler doğrultusunda dava süreçlerinin sürdüğü açıklanmıştır. Yani denetim yapılmamış yıllara ilişkin tahakkuk ve tahsilat rakamları içinde "ihtilaflı alacaklar"ın zaten yer alması söz konusu değildir. Bu durumda geçmişteki eksik kalan tutarların, ödenmiş Hazine payına oranlamasının incelenmemiş dönemlerdeki tahsilatı esas alarak uygulanması sorunlu görünmektedir.

Kamu Sermayeli Kuruluş ve İşletmeler Genel Müdür Vekili Mehmet Kaya, Hazine payı ile ilgili Plan ve Bütçe Komisyonu'nda açıklama yaparken; 2010-2016 yıllarına ilişkin Hazine payı olarak yapılan tahsilat rakamlarını yukarıdaki tablo ile uyumlu olarak belirtmiş, 2017 yılı için beklentilerinin de 3.5 milyar lira olduğunu açıklamıştır. Kaya, konuşmasının devamında da şu bilgileri vermiştir:

"Orada da getirdiğimiz mekanizma biraz önce incelenmesi tamamlanan dönemlerdeki şirketlerin, işletmecilerin matrah farkı kendilerine neyse onu incelenmeyen dönemlere de uyguladığımızda oradan da yaklaşık 450 milyon TL'lik incelenmeyen dönemlerle ilgili -bu gönüllü tabii, yine gönüllü dedim ama- başvurusu hâlinde ödemeleri gereken tutar..."

...Ortalama ihtilafa konu olan rakam, oran yüzde 3, ödenenlerle ödenmeyenler arasında vurduğumuzda yüzde 3'lük bir ihtilaf oranı var, total ödemelere baktığımızda."(s.21)

Kaya'nın verdiği bilgiye göre yüzde 3'lük oranın, incelenmemiş dönemler için esas alınacağı anlaşılmaktadır. Bu durumda da 3 yıla ilişkin tahsilat üzerinden hesaplama yapıp yıllık ÜFE oranında artırılırsa; eksik ödenen Hazine payı olarak 2014 yılında 81.9 milyon lira, 2015 yılında 92.25 milyon lira, 2016 yılında 105.9 milyon lira toplam 280 milyon lira tahsil edilecektir. 2017 yılı için de 3.5 milyar liralık Hazine payı tahsilatı beklentisine ilişkin açıklama dikkate alınarak yüzde 3'lük eksik ödenen Hazine payı hesaplanıp yüzde 11.66'lık Ekim ayı ÜFE'si üzerinden artırıldığında bu yıl için de eksik ödenen Hazine payı olarak 117.2 milyon lira alınacaktır. Böylece yaklaşık 400 milyon liralık tahsilat söz konusu olacaktır. Bu hesaplama tahsilat değil de tahakkuk üzerinden yapıldığında ise 545 milyon liraya ulaşılmaktadır.

Affa ilişkin açıklanan rakamsal tutarların yalnızca Hazine payı ile ilgili olduğu, oysa af kapsamındaki evrensel hizmet katkı payı, BTK payı, idari ücretler, telsiz ücretleri ve bunların cezai uygulamalarının da varlığı dikkate alındığında kamunun vazgeçtiği rakamın daha fazla olduğu anlaşılmaktadır.

Affin Sözleşmelere Etkisi ve Kamu Yararı/Zararı

Çeşitli şekillerde af düzenlemeleri getiren madde kapsamında işletmecilerin yapacakları başvuru sırasında *"Bu kanun hükümleri ile uyumlu olacak şekilde gerekli imtiyaz sözleşmesi ve yetki belgesi tadilatlarının kabul edildiğine dair taahhütname"*⁸⁸ vermeleri gerekmektedir. İşletmecilerin süre ve ödeme koşullarına uymamaları durumunda bu af hakkını kaybedecekleri belirtilirken de *"...ilgili mevzuat uyarınca yapılan inceleme ve denetimler sonucunda eksik ödendiği tespit edilen alacak asılları ile bunlara bağlı cezai şartlar ve fer'i alacaklar, imtiyaz sözleşmeleri ve/veya yetkilendirme belgelerinde*

88 TBMM Genel Kurulu 502 sıra sayılı Torba Kanunu, Madde 2, 4. Fıkrası'nın a bendinin 2 numaralı alt bendi.

yer alan hükümler kapsamında takip ve tahsil edilir”⁸⁹ denilmektedir.

Yani yapılan düzenlemelerin imtiyaz ve yetkilendirme sözleşmelerinde değişikliğe yol açacağı yasa maddesiyle kabul edilmektedir. Bu değişikliğin kamu yararına olup olmadığı ise tartışmalıdır. Basit bir mantık yürütülürse; eğer davalık olan bu alacaklarla ilgili kamu idaresinin uygulaması, imzalanmış sözleşmeler ve mevcut mevzuat kapsamında haksız ise zaten yargıdan karar bu yönde çıkacaktır. Bu durumda şirketlerin af düzenlemesine zaten ihtiyaçları yoktur. Yani bu yasa kapsamındaki düzenlemelerden yararlanmak için başvuruları beklenemez. Bu durumda kamu gücünün yetki dışı kullanımıyla işletmecilere bunun kabul ettirilmesi mi beklemektedir?

Eğer idarenin uygulamaları haklı ise o zaman yargıdan kamu lehine karar çıkacağına göre; yalnızca Hazine payı ile ilgili kesin olarak 2.2 milyar lira olan, kesinleşmemiş tutarlarla birlikte 5 milyar lira gibi büyük bir rakama ulaşabileceğinden söz edilen alacaktan vazgeçilmesi kamu yararına açık bir şekilde aykırıdır. Kaldı ki bu durumda tarifeler yoluyla zaten iletişim araçları kullanıcılarından tahsil edilmiş olan gelirler üzerinden kamunun hakkının ödenmemesi söz konusudur. Bazı davalarla ilgili tahkim sürecinden sonuçlar çıktığı ve bunların iç hukuktaki sürecinin devam ettiğine ilişkin açıklamalar da dikkate alındığında, zaten yargı kararları sonuçlanmak üzereyken neden böyle bir af düzenlemesine gidilmek istendiği sorusu da ortada durmaktadır.

Söz konusu Torba Yasa Tasarısı'na genel olarak bakıldığında nakit sıkışıklığı yaşayan iktidarın kaynak arayışının açık bir yansıması olduğu görülmektedir. Ancak kısa vadede bir tahsilat için bunun neredeyse 4-5 katı daha fazla tahsilattan vazgeçilmesi anlaşılır görünmemektedir. Bu durum; Türk Telekom'un Oger Grubu'nun batışıyla ilgili yaşadığı sıkıntı ve yüzde 55 hissesinin başka bir alıcıya satılması için yapılan uğraşlarla ilgisi olup olmadığı sorusunu da gündeme getirmektedir. Örneğin potansiyel alıcıların tahkim süreci de içeren bu tür davalarla ilgili endişeleri mi giderilmek istenmektedir?

89 TBMM Genel Kurulu 502 sıra sayılı Torba Kanunu, Madde 2, 3. Fıkrası'nın b bendi.

1954

**TMMOB
ELEKTRİK MÜHENDİSLERİ
ODASI**

SAPTAMALAR ve DEĞERLENDİRMELER

SAPTAMALAR ve DEĞERLENDİRMELER

1-Hisse Rehni için İmtiyaz Sözleşmesini Aşan Ana Sözleşme Yapılmış: Danıştay imtiyaz sözleşmesinde, Türk Telekom'un "rehin, ipotek" gibi sınırlandırmalardan arındırılmış olarak imtiyaz süresi sonunda kamuya devredilmesine ilişkin düzenlemeye bile izin vermeyerek, bedelsiz ve çalışır halde altyapının kamuya devredilmesini öngörmüştür. İmtiyaz sözleşmesinde hiçbir şekilde geçit verilmeyen Türk Telekom hisselerinin ipotek ve rehni olanağı, Ana Sözleşme değişikliğiyle hükümet tarafından OTAŞ'a sağlanmıştır. Bu Ana Sözleşme değişikliğine ilişkin düzenlemelerin gizli olduğu gerekçesiyle bilgi verilmeyen Hissedarlar Sözleşmesi ve Hisse Satış Sözleşmesi'nde yer alıp almadığı da bilinmemektedir.

2-Özelleştirme Borcunu Ödemiş Olma ve 3 Yıllık Stratejik Taahhüt Süre Koşullarını Yok Eden "Zaman İçerisinde" İstisnası: Öncelikle Ana Sözleşme'de 3 yıllık Stratejik Taahhüt Süresi ve özelleştirme borcunun tamamı ödenmeden Türk Telekom hisselerinin rehni ve ipoteği yasaklanmıştır. Ancak aynı sözleşmede "zaman içerisinde" gibi muğlak bir ifadeyle özelleştirme borcunu ödemedi ve 3 yıllık Stratejik Taahhüt Süresi dolmadan Türk Telekom'un yüzde 55 hissesinin OTAŞ tarafından ipotek ve rehni verilerek kredi sağlamasına yol açılmıştır.

Değerlendirme: Yukarıdaki saptamalar ışığında öncelikle Türk Telekom'un bugün geldiği noktada sorumluluğun yüzde 55 hissesinin rehni verilmesine yol açan düzenlemeleri yapanlarda olduğu açıktır. Bugün OTAŞ'ın ödeyemediği borç nedeniyle Türk Telekom hisselerinin rehni kalmış olması nedeniyle bu yöneticilerin ve siyasilere hesap vermesi gerekmektedir. İpotek ve rehni süreciyle ilgili kamuoyuna bugüne kadar açık, doğru ve net bir bilgilendirme yapılmaması; Türk Telekom'un hisselerinin rehni kaldırılmasının bile üstünün örtülmeye çalışılması; ne ekonomik, ne hukuki, ne de siyasal çerçevede açıklanabilir değildir.

3-İpotekten Rehne Giden Yol ve Tarih Bilmecesi: Türk Telekom'un kamuya açık konsolide finansal tablolar ve bağımsız özel denetim raporları, Türk Telekom'un özelleştirilmesiyle birlikte OTAŞ'ın kredi alma ve hisse rehni verme sürecini başlattığını göstermektedir. 31 Aralık 2006 ve 2005 yıllarına ilişkin rapora göre, 31 Aralık 2006 itibarıyla OTAŞ hisselerinin yüzde 36'sı aldığı kredi karşılığında Citicorp Trustee'ye, yüzde 64'ü de kalan özelleştirme borcu nedeniyle Hazine tarafından rehnedilmiş durumdadır. Aynı rapora göre 23 Mart 2007 tarihinde özelleştirme bedelinin kalanını ödemek için aldığı kredi karşılığında ise "OTAŞ'ın kreditorlerine Türk Telekom'un OTAŞ'a ait olan %55 hisseleri üzerinde öncelikli ipotek hakkı verilmiştir." Burada sözü edilen ipoteğin ne zaman rehne dönüştüğü konusunda ise TTAŞ raporlarında 2 farklı tarih verildiği saptanmıştır. 31 Aralık 2007 ve 2006 tarihlerini kapsayan rapora göre 31 Aralık 2007 itibarıyla hisselerin tamamı Citicorp Trustee'ye rehinlidir. Ancak 31 Aralık 2008 ve 2007 tarihlerini kapsayan raporda; 31 Aralık 2007 itibarıyla 31 Aralık 2006'daki ifadelerin aynısıyla Citicorp Trustee'nin kısmi rehninin bulunduğu belirtilmekte, 31 Aralık 2008 itibarıyla ise Citicorp Trustee nezdinde tüm hisselerin rehni olduğu bilgisi yer almaktadır. Ayrıca Türk Telekom Ana Sözleşmesi'nde hisselerin ipoteğine olanak tanıyan düzenleme, 2 Mayıs 2008 tarihinde yayımlanan değişiklikle kaldırılmış, rehni olanağı ise aynen kal-

miştir. Sonuç itibarıyla 23 Mart 2007'den itibaren özelleştirmeye devredilmiş olan Türk Telekom'un ve Avea'nın hisselerinin satışı, transferi ve dilüsyonuna sınırlamalar getiren ipotek ve rehin süreci söz konusudur.

Değerlendirme: Neden önce ipotek sürecinin işletilip sonra rehne dönüştürüldüğü; Ana Sözleşme'de başlangıçta tanınan ipotek işleminin sonra neden kaldırıldığı; bu süreçlerin imtiyaz sözleşmesindeki altyapının çalışır ve bedelsiz kamuya geri devrini öngören maddesine yönelik Oger'in koyduğu şerh ve bu şerhin yargı kararıyla iptal edilmesiyle ilişkisi açıklanmalıdır.

İpoteğin taşınmazlar üzerinden verilen bir teminat olduğu düşünüldüğünde; aslında kamunun mülkiyetinde olan Türk Telekom taşınmazlarının OTAŞ'ın borç bulma sürecinde teminat olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır. Oysa Danıştay'ın görüş verdiği imtiyaz sözleşmesinde mülkiyet devrine ya da alıcı şirketin mülkiyeti teminat olarak gösterip kredi bulmasına olanak tanıyan hiçbir düzenlemeye izin verilmemiştir. Bu durumda; Türk Telekom'un özelleştirme sürecinde mülkiyet iddiasında olduğunu ileri süren ve altyapının bedelsiz çalışır şekilde kamuya devrine ilişkin imtiyaz sözleşmesindeki hükme "mülkiyet hakkına sahip olduğu" izlenimi yaratabilecek şekilde şerh koyan OTAŞ; Türk Telekom'un taşınmazlarını kapsayacak şekilde daha borcunu bile ödemediği kurum hisseleri üzerine ipotek koydurmuştur. Danıştay'ın bu şerhe ilişkin 13 Aralık 2006 tarihli kararının ardından OTAŞ'ın Türk Telekom hisseleri üzerinden ipotek verme olanağının Ana Sözleşme'den çıkarılmış olduğu anlaşılmaktadır.

4- OTAŞ'ın Türk Telekom Yönetim Kurulu Üyelikleri Otomatikman Düşmüştür: Türk Telekom hisselerinin yüzde 55 hissesinin rehinli olduğu krediyle ilgili borçlarını ödeyemeyen OTAŞ'ın "mütemerrid" durumuna düştüğü açıktır. Ana Sözleşme'de "temerrüt" durumlarını düzenleyen hükümler incelendiğinde, "OTAŞ'ın borçlarını ödeyemediği herhangi bir şekilde anlaşılması" koşulu gerçekleşmiş olup; şirket aldığı kredinin taksitlerini ödeyememektedir. Yine Ana Sözleşme'deki "temerrüt" durumunun sonuçlarına ilişkin maddeye göre Hazine, şirkete bildirimde bulunup 60 günlük süreyi de işletmiştir. Dahası bu süre sonunda OTAŞ'ın Türk Telekom ve bağlı şirketlerinde tüm yönetim kurulu üyelerinin otomatikman istifa etmiş addedilecekleri Ana Sözleşme'de açık olarak yazmaktadır. Ana Sözleşme'ye göre otomatikman istifa etmiş sayılan bu yönetim kurulu üyeliklerine B grubu hisse sahibi olarak Hazine ve Türkiye Varlık Fonu'nun atama yapması gerekmektedir.

Değerlendirme: Ana Sözleşme'ye göre OTAŞ'ın tüm yönetim kurulu üyelikleri otomatik olarak düşmüş durumdadır. Ana Sözleşme'de hissedar olarak Hazine'ye ve Türkiye Varlık Fonu'na tanınmış olan temerrüde düşmüş hissedarın otomatikman düşmüş üyeliklerine atama yapma yetkisi bugüne kadar neden kullanılmamıştır? Ana Sözleşme'ye göre otomatikman üyelikleri düşmüş olan bu kişilerin halen Türk Telekom'un yönetiminde yer almaları hukuki bir boşluk yaratılarak sağlanmış durumdadır. İktidar tarafından sağlanan bu hukuki boşluğun sonuçları Türk Telekom'u ve tüm halkı ilgilendirmektedir.

5- Ödenemeyen Kredinin Kamu Üzerindeki Yüku: OTAŞ, 22 Mayıs 2013 tarihinde; mevcut borçların refinansmanı ve vade uzatımı ile bu yolla temettü ödemesine devam etmek üzere 4 milyar 478 milyon dolar ve 211 milyon 970 bin Avro kredi kullanmış ve yine Türk Telekom'da sahip olduğu yüzde 55'lik hisselerin tamamını rehin vermiştir. Bu kredinin Eylül 2016, Mart ve Eylül 2017 olmak üzere 3 taksitini ödeyemez duruma düşmüştür. Kredi yükünün büyük bölümünün 3 büyük Türk bankası üzerinde olduğu bilinmektedir. BDDK'nın müdahalesi ya da geçit vermesiyle bu kredinin "takibe alınmaması" sağlanmaktadır.

Değerlendirme: Görüldüğü gibi sorun kartopu gibi büyümekte ve bir özelleştirme batığına tanıklık edilen dönem yaşanmaktadır. Türk Telekom'un yüzde 55 hissesinin rehinli kalmasına yol açan süreç, bugün Türk bankalarını da yakından ilgilendiren bir açmaz oluşturmıştır. OTAŞ'ın bu krediye ilişkin bugüne kadar ne kadar ödeme yaptığı, kalan borcunun ne kadar olduğu kamuoyuna açıklanmalıdır.

6-Türk Telekom'un Yeniden Satışı ve Borç Açmazı: Türk Telekom'un rehinli kalmış yüzde 55 hissesinin borçları karşılığında satılmak istenmektedir. Ancak 1 yılı aşkın süredir ne borçların ödenebilirliğinin sağlanması ne de yeni bir alıcı bulunması konusunda gelişme sağlanmıştır. Hangi şartlarda Türk Telekom'un yüzde 55 hissesinin alınıp, kamu ya da bankaların talebiyle satılacağı ve o günkü koşullara göre elde edilecek satış gelirinin Oger Grubu'nun borcunu kapatıp kapatmayacağı belirsizdir. Türk Telekom'un imtiyaz sözleşmesi 28 Şubat 2026'da sona erecek olup; yarından daha az bir imtiyaz süresi kalmıştır. Dolar üzerinden Türk Telekom'a biçilen değer değişmediği düşünülse bile süreyle eşdeğer bir hesaplama yapıldığında 21 yıl+2.5 ay için verilen 6.5 milyar dolarlık bedel, kalan 9 yıl+2.5 ay için 2.8 milyar dolara denk gelmektedir. Kaldı ki bugün Türk Telekom'un İnternet sayfasında 2016 yılsonu itibarıyla Türk Telekom'un piyasa değeri 5.24 milyar dolar olarak gösterilmektedir. Borsa verileri üzerinden 6 Kasım 2017 itibarıyla Türk Telekom'un değerinin 22.4 milyar lira, yani 5.8 milyar dolar hesaplanmaktadır ki yüzde 55'i için 3.2 milyar dolara ulaşmakta olup; burada imtiyaz süresine ilişkin kısıt da dikkate alınmamıştır.

Türk Telekom'un yüzde 55 hissesinin kalan imtiyaz süresi için başka bir alıcıya devredilmesi bu borç yüküyle mümkün olmazsa ne olacaktır? Ulaştırma Bakanı Ahmet Arslan, bu durumda bankalara geçeceğini açıklamıştır. Bankalar da satılamadığı için kamunun devralmasını istemektedirler. Buna yanıt ise Bakan Arslan tarafından "Hayır, kamuya tekrar geçmez. Hayır, şöyle: Onu bankalar alsın veya biz alalım. Zaten yüzde 15'i halka açık. Yine halka açık bir şekilde devam edersiniz ve halka açık..." biçiminde verilmiştir.

Diğer bir seçenek olarak Türk Telekom'un kalan 9 yıllık imtiyaz süresinin uzatılarak yeni alıcıya satılması olarak gündeme getirilmektedir.

Değerlendirme: Tüm ülkenin iletişim altyapısını oluşturan bir şirketin söz konusu olduğu dikkate alındığında; yönetime atama yapılması, sözleşmenin feshedilmesi ya da başka herhangi bir tanımlamayla da olsa kamunun inisiyatif alması söz konusu olduğunda, Oger Grubu'ndan tahsil edilebilecek malvarlığı bulunamazsa bu borcun bankaların ve kamunun üzerine kalma riski olduğu açıktır. İmtiyaz süresi uzatılarak Oger'in borçları karşılığı satış yapılacak olursa, doğrudan bu borç kamuya yıkılmış olacaktır. Çünkü kalan 9 yıllık imtiyaz süresinin üzerine konulacak her yıl için kamuya parasal giriş olması gerekmektedir. Oysa imtiyaz süresi uzatılarak Oger'in borcunu kapatacak bir satış olanağı elde edilmesi gündeme getirilmektedir.

Oger'in batış sürecine bakıldığında ise hiç de şaşılabilecek bir durum olmadığı görülmektedir. Nitekim 2013 yılında OTAŞ'ın yeniden yüzde 55'lik Türk Telekom hissesini rehnederek aldığı kredi bile borçların refinansmanını içermektedir. Zaten Arap basınında da Oger'in 2013 yılından beri sorunlar yaşadığı, sonrasında da "yavaş ölüm" sürecine sokulduğu yazılmaktadır. Suudi Arabistan hükümeti müdahil olup, alacakların ödenmesi için bu şirketin malvarlıklarını sattırarak, bir kısım alacaklarını tahsil etmiştir. Türkiye ise finansal güçlük içerisinde OTAŞ'a büyük yükü Türkiye'deki bankalar üzerinde olmak üzere Türk Telekom hisselerini rehnederek kredi kullanmasını, sonra da batmasını seyretmiş görülmektedir. Bu yükün kamuya yıkılması kabul edilemeyeceği gibi, bu noktaya gelmesine yol açan sorumluların da hesap vermesi gerekmektedir.

7- Türk Telekom'un yüzde 55 Hissesi'nin Oger'in Borcu Karşılığı Satışında Altın Hisse Yetkisi: Türk Telekom özelleştirilmesiyle kamu adına imtiyazlı olarak öngörülmüş Altın Hisse'nin onayı olmaksızın OTAŞ'ın hisselerinin başka bir şirkete satışı mümkün değildir. Ana Sözleşme'de altın hissesinin bu şekilde veto hakkı açık olarak düzenlenmiştir. Ancak Ana Sözleşme'de Türk Telekom hisselerinin "zaman içerisinde" gibi muğlak bir ifadeyle rehnine olanak sağlayan cümlelerin hemen ardından "Söz konusu finansal kurumun bu rehin, ipotek veya yükümlülüğü paraya çevirmesi halinde, bu kurum Yatırımcı'nın rehin, ipotek veya yükümlülüğe tabi olan Hisselerini ancak Hazine'nin önceden yazılı rızasını (söz konusu rızanın verilmesinden makul olmayan nedenlerle kaçınılmayacaktır) almak suretiyle devredebilecektir" denilmiştir.

Değerlendirme: Türk Telekom hisselerinin rehnine olanak sağlayan düzenleme ile birlikte kredi alınan kuruluşların rehni paraya çevirmek istemeleri halinde OTAŞ'ın hisselerinin yine Hazine'nin rızası alınarak satılabileceği anlaşılmaktadır. Ancak burada Hazine'nin altın hisseye ilişkin veto hakkı sınırlandırılmak istenmiş ve bu rızanın verilmesinden makul olmayan nedenlerle kaçınılamayacağı parantez içi bir hükümle düzenlenmiştir. Burada "makul olmayan" ifadesi de büyük bir belirsizlik taşımaktadır. Bununla birlikte, Türk Telekom'un yüzde 55 hissesi için borç veren bankaların satış talep etmeleri durumunda alıcıya ilişkin Hazine'nin mali ya da telekomünikasyon sektörüne ilişkin yeterlilik gibi gerekçeler dışında örneğin dış politika ilişkileri ya da güvenlik gibi gerekçelerle veto hakkını kullanmasının da engellenmek istendiğini göstermektedir.

8- Torba Yasa Tasarısı ile Getirilen Af: TBMM Genel Kurulu'nda görüşmeleri tamamlanmak üzere olan Torba Yasa Tasarısı ile Türk Telekom başta olmak üzere telekomünikasyon şirketlerinin Hazine payı, evrensel hizmet payı, BTK katkı payı, idari ücretler, telsiz ücretleri ve sözleşmelerden doğan yükümlülüklerine ilişkin af getirilmektedir. Bunun için hem tanımlamalarda değişiklik yapılması suretiyle hem de geçmiş dönem borçlarının silinmesi sağlarken, imtiyaz ve yetkilendirme sözleşmelerinde değişiklik yapılması öngörülmektedir. Affa ilişkin Meclis görüşmeleri sırasında iktidar ve Türk Telekom tarafından yapılan savunmalarda; ihtilafların yorum farklılığından kaynaklandığı, zaten açılan davaların önemli bir bölümünü de kamunun kaybettiği, bu ihtilafların asıllarının ÜFE uygulanarak tahsil edileceği ancak ağır yük oluşturan 3 kat cezai şartın 1 kat ile sınırlandırılacağı ileri sürülmüştür. Yapılan açıklamalara göre ihtilaflı alacakların asıllarına ÜFE uygulanarak 2005'ten bugüne eksik ödenen Hazine payı olarak yalnızca 1 milyar liraya yakın bir tahsilat yapılacak, bunların gecikme zammı, cezai şartı ve faizinden oluşan yaklaşık 4 milyar lira silinmiş olacaktır. Bu yalnızca Hazine gelir payı ile ilgili affın kapsamındaki silme işlemi olup; diğer ihtilaflı alacaklarla birlikte kamunun vazgeçtiği tutar daha fazladır.

Değerlendirme: Eğer iddia edildiği gibi şirketler açılan davalarda haklı olduklarını kanıtıyorlarsa; yargılama giderleri de üstlerinde kalacak şekilde açtıkları davalardan vazgeçip böyle bir düzenlemeden yararlanmak için başvurmaları beklenemez. Eğer idare haklıysa, 4 milyar liralık kamu alacağından vazgeçilmesi nasıl bir kamu yararıyla açıklanabilir? Bu durum Torba Yasa Tasarısı'nın Türk Telekom'un Oger Grubu'nun batışıyla ilgili yaşadığı sıkıntı ve yüzde 55 hissesinin başka bir alıcıya satılması için yapılan uğraşlarla ilişkisinin sorgulanmasına neden olmaktadır. Potansiyel alıcıların tahkim süreci de içeren bu tür davalarla ilgili endişeleri giderilmek, yine alıcılar için dikensiz bir gül bahçesi mi yaratılmak istenmektedir?

9-Türk Telekom'da Tahkim: İmtiyaz sözleşmesinde tahkim düzenlemesi yer almamaktadır. Hatta Danıştay, imtiyaz sözleşmesi taslağından "İşletmecinin tahkime ilişkin mer'i mevzuattan kaynaklanan talep hakları saklıdır" cümlesini bile imzalanmış bir tahkim sözleşmesi olmadığını belirterek çıkarttırmıştır. Türk Telekom'un özelleştirmesi sırasında kamuoyuna açıklanmayan, milletvekillerinin sorularına dönemin Maliye Bakanı Kemal Unakıtan tarafından yanıt verilmeyerek saklanan tahkim düzenlemesinin, Hissedarlar Sözleşmesi ve Hisse Satış Sözleşmesi ile sağlanmış olduğu 2010 yılında dönemin Ulaştırma Bakanı olan Binali Yıldırım tarafından açıklanmıştır. Bugünün Ulaştırma Bakanı Arslan da "Kabul edelim ki OTAŞ borcunu ödemedi Türkiye'den çıkmak istedi. Türk Telekom hisselerini alıp gitme şansı yok. Hisselerin değeri OTAŞ'ın borcunu karşılayabilecek durumda. Bütün bunlara rağmen ilave bir sıkıntı olursa tahkim mahkemelerine gidilebilir" açıklamasını yapmıştır.

Değerlendirme: İmtiyaz sözleşmesinde yer almamasına karşın Hissedarlar Sözleşmesi ve Hisse Satış Sözleşmesi ile tahkim olanağının sağlanmış olması, kamu ile OTAŞ arasında, Türk Telekom hisselerinin yüzde 55'inin rehin kalmasına yol açan borç nedeniyle atılacak adımlarda ihtilaf oluşması durumunda tahkim sürecini gündeme getirmektedir. İmtiyaz sözleşmesiyle tanınmayan, hatta Danıştay ayrı bir tahkim sözleşmesi olmadığı için sözleşmeden bu yöndeki bir cümleyi bile çıkartmışken, kamunun mülkiyetinin esas olduğu Türk Telekom'un hisselerinin rehin edilmesi sürecinin imtiyaz sözleşmesi dışında gerçekleştirilmesiyle yerel mahkemelerin devre dışı bırakılmış olduğu anlaşılmaktadır.

SONUÇ

Sonuç olarak, Türk Telekom'un yüzde 55 hissesini 21 yıl+2.5 aylığına 6.5 milyar dolara devralan OTAŞ'ın bu parayı yine Türk Telekom'un hisselerini rehin ederek verdiği krediyle ödediği ve bu kredi borcunu aradan geçen 12 yıllık sürede kapatmadığı, halen Türk Telekom hisselerinin rehinli olduğu, Türk bankalarının da bu borç yükü altında kaldığı, Oger'in bu borcu ödeyecek teminat ya da malvarlığının bulunmaması durumunda yükün kamunun üzerinde kalacağı açıktır. Üstelik bu 12 yıllık işletme süresi boyunca (2005-2016) 5.7 milyar dolarlık temettü gelirini Türk Telekom'dan alıp götürmüş olan OTAŞ'ın yönetimi süresince, yani özelleştirme sonrasında kurumda çalışan 18 bin 642 kişilik istihdam yok edilmiştir. Türk Telekom 2016 yılında 724.3 milyon lira zarar ettiği için temettü dağıtımı da yapmamıştır. İktidarın özelleştirme şampiyonluğu, en büyük özelleştirme geliri diye sunduğu Türk Telekom'da yaratılan facianın bilançosu ortadadır. Türk Telekom'un özelleştirmesi, kamunun gelir kaybına, yurttaşların işsiz kalmasına, yönetim ve altyapı zaafiyetine yol açmıştır. İmtiyaz sözleşmesinin arkasından dolanarak, muğlak ifadelerle Türk Telekom hisselerinin rehin verilmesine yol açanlar, Oger Grubu batarken seyreden sorumluların hesap vermesi gerekmektedir.

Ek: TÜRK TELEKOM'UN ÖZELLEŞTİRİLMESİ VE SERMAYE YAPISI

Türk Telekom'un yüzde 55 hissesi blok olarak, 1 Temmuz 2005 tarihinde yapılan ihale sonucunda Saudi Oger ve Telecom Italia'dan oluşan Oger Telecoms Ortak Girişim Grubu'na, 21 yıl+2.5 ay imtiyaz süresiyle sınırlı olarak satılmıştır. İhale sonucu, 2 Ağustos 2005 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan Bakanlar Kurulu kararı ile onaylanmış; 24 Ağustos 2005 tarihinde hisse satış sözleşmesinin imzalanmasının ardından devir işlemi Hissedarlar Sözleşmesi, Hisse Rehni Sözleşmesi ile İmtiyaz Sözleşmesi'nin imzalandığı 14 Kasım 2005 tarihinde gerçekleştirilmiştir.¹

Türkiye Ticaret Sicil Gazetesi'nin 14 Kasım 2005 tarihli sayısında yayımlanan sermaye yapısına göre; Türk Telekom'un yüzde 55'ini devralan Oger Telekomünikasyon A.Ş'nin (OTAŞ) yüzde 99 hissesi Oger Telecom Limited (OTL), yüzde 0.99999910'u Saudi Oger Limited'te (SOL), geriye kalan çok küçük paylar da eşit miktarlarda "Boulus H. B. Doany, Omar Muhamad El Bandak ve Jinah Haj Ali" arasında dağıtılmıştır.

OTAŞ'ı kontrol eden OTL'nin içinde ilk başta Telecom Italia'nın da payı olmakla birlikte kontrol hakkı bulunmamaktaydı. Telecom Italia Mobile (TIM), Avea'daki payı nedeniyle Türk Telekom özelleştirmesine ortak girişim grubu içinde dahil olmuş olmasına karşın Türk Telekom'un devrinden sonra Avea'daki yüzde 40.56'lık payını 2006 yılında Türk Telekom'a satmıştır.² Rekabet Kurulu'nun bu devire ilişkin 24 Ağustos 2006 tarihli kararında, TIM'in Avea hisselerini sattığı tarihte Türk Telekom'u kontrol eden OTL'de yüzde 13.3'lük pay sahibi olduğu görülmektedir.³ Ardından Telecom Italia, OTL'de kalan yüzde 10.36'lık payını da 2007 yılında SOL'ye satarak çekilmiştir.⁴

Sonuçta başından beri Türk Telekom'u satın alan OTAŞ'ın kontrolü Hariri Ailesi'ndedir.

Suudi Arabistan Hükümeti'nin Kamu Yatırım Fonu olarak yüzde 70 hissesini elinde bulundurduğu Saudi Telecom Company (STC) de Türk Telekom hisseleri üzerinde pay sahibi olacak şekilde OTAŞ'a 2008 yılında ortak olmuştur. Rekabet Kurulu OTL'nin yüzde 35 payının STC'ye devrine ilişkin 17 Nisan 2008 tarihli kararında; STC'nin Suudi Arabistan'da sabit, mobil veri ve İnternet hizmeti sağlayan ulusal bir telekomünikasyon şirketi olduğunu belirtmektedir. Kararda, OTL'nin Türkiye'deki bağlı şirketleri de OTAŞ, Oger Telekom Yönetim Hizmetleri Ltd., Türk Telekom, Avea, TNet A.Ş., Asist Rehberlik ve Müşteri Hizmetleri A.Ş., Argela Yazılım ve Bilişim Teknolojileri San. ve Tic. AŞ., Innova Bilişim Çözümleri A.Ş. ve IES Eğitim ve Bilgi Teknolojileri A.Ş. olarak sayılmaktadır.⁵

Türk Telekom'daki yüzde 15'lik Hazine payının halka arz edildiği dönemde; imtiyazla devredilmiş yüzde 55'lik hisseye sahip OTAŞ'ın yüzde 99'unu elinde bulunduran OTL'nin yüzde 22.4'ü SOL'ye,

1 http://www.oib.gov.tr/T%C3%BCrk%C3%A7e/Portfoy/Portfoy_Detay/T%C3%BCrk_Telekom%C3%BCnikasyon_A%C5%9E/1488904219.html

2 <http://www.hurriyet.com.tr/telecom-italia-avea-yi-birakti-oger-telecom-da-payini-artiriyor-4770084>, Avea'daki TIM International N.V'ye ait yüzde 40.5647 oranındaki hisselerin Türk Telekomünikasyon A.Ş tarafından satın alınması ilgili TTAŞ'nin 12 Temmuz 2006'da yapılan Olağanüstü Genel Kurul Toplantısı Kararının yayımlandığı Türkiye Ticaret Sicil Gazetesi, 31 Temmuz 2006, Sayı: 6610, s. 21

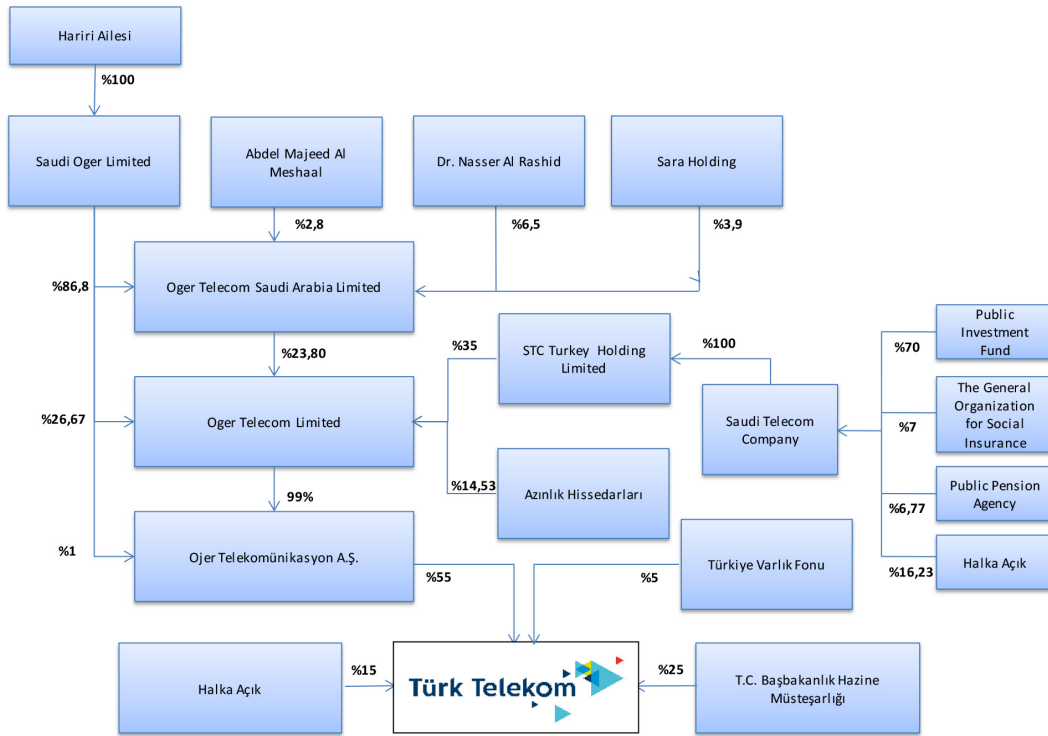
3 Rekabet Kurulu'nun 24 Ağustos 2006 Tarihli Kararı. (Karar Sayısı: 06-59/772-225)

4 <http://www.hurriyet.com.tr/tim-oger-telecom-hisselerini-saudi-oger-e-satti-6805667>, <http://www.turk-internet.com/portal/yazigoster.php?yaziid=18544>, <http://www.hurriyet.com.tr/tim-oger-telecom-hisselerini-saudi-oger-e-satti-6805667>

5 Rekabet Kurulu'nun 17 Nisan 2008 Tarihli Kararı (Karar Sayısı:08-29/366-120), s.2.

yüzde 26'sı Oger Telecom Saudi Arabia'ya (OTSA), yüzde 35'i STC Turkey Holding Ltd'ye, yüzde 16.6'sı da diğer yatırımcılara aittir. Bu yapıya göre OTAŞ'taki doğrudan payıyla Türk Telekom'da yüzde 0.55 hisse sahibi olan Hariri ailesi, OTL üzerinden dolaylı paylarıyla birlikte Türk Telekom'un hisselerinin **yüzde 26.91**'ini elinde bulunduruyordu. Türk Telekom'un **yüzde 19.06**'lık hissesi ise yüzde 70'lik hissesi Suudi Arabistan Hükümeti'nin Kamu Yatırım Fonu'na ait olan Saudi Telecom Company'nin (Bu şirket STC Turkey Holding Ltd'nin hisselerinin tamamına sahip) elindeydi. Türk Telekom'un **yüzde 9** hissesi de azınlık hissedarlarının elindeydi.

Bugünkü ortaklık yapısında ise Türk Telekom'un yüzde 55 hissesini elinde bulunduran OTAŞ'ta doğrudan SOL ile yüzde 1 paya sahip olan Hariri ailesi, OTAŞ'ın yüzde 99'una sahip olan OTL üzerinde yine SOL ile doğrudan yüzde 26.67 paya sahiptir. SOL'nin; OTL üzerinde yüzde 23.80 hissesi olan OTSA'daki payı ise yüzde 70'den yüzde 86.8'e çıkmıştır. Sonuçta Hariri ailesi, OTAŞ'ın yüzde 47.85'ini kontrol etmekte olup, böylece Türk Telekom'un **yüzde 26.32**'lik hissesine sahip konumdadır. STC'nin OTL'de yüzde 35'lik payı aynı kalırken, azınlık hissedarlarının payı yüzde 16.6'dan yüzde 14.53'e düşmüştür. Böylece halen Türk Telekom'un **yüzde 19.06**'sına STC Turkey Holding, **yüzde 7.9**'una da OTL'deki azınlık hisseleri sahiptir. OTSA'nın 3 küçük ortağının da Türk Telekom'da dolaylı olarak yüzde **1.7**'lik paya sahip olduğu görülmektedir.⁶

Dubai Uluslararası Finans Merkezi kayıtlarına göre OTL'nin ortakları şöyledir:

STC Turkey Holding, SOL, OTSA, BEATA Holding, Baud Telecom Company, BankMed SAL, Age Ltd, Gateways Venture Holding SAL, Ghida Malas, Mousa Budair, Nasser, Al-Rashid, Belal Bachir Malas, Habib Ghawi, Samir Al-Rifal, Lutfi El Zein, Ali Kolaghassi, Nadine Elias Hallak, Fadi Hallak, Amal Korban.⁷

6 <http://www.ttyatirimciiliskileri.com.tr/Raporlar/2017/2017%203%C3%87%20Faaliyet%20Raporu.pdf>

7 <https://www.difc.ae/public-register/oger-telecom-limited>

OTL'nin İnternet sitesinde, grup şirketleri; OTAŞ, Türk Telekom, Avea, TTNET, Türk Telekom International, ASSISTT, Euroweb, Innova, Sebit, Argela, Türk Telekom Mobile (Europe), Cell C ve Cyberia olarak belirtilmiştir.⁸ Zaten bu şirketlerden de "Avea, TTNET, Argela, Innova, Sebit, AssistT, Türk Telekom International" şirketlerinin yüzde 100 sermayesi Türk Telekom'a aittir.⁹

Hem Türk Telekom'da doğrudan pay sahipliği olan hem de OTAŞ üzerinde yüzde 26.67 hisse sahibi olan SOL ise, 1978 yılında Suudi Arabistan'da kurulmuş, ancak 31 Temmuz 2017'de bu ülkedeki tüm faaliyetleri sona ermiş, malvarlıkları satılarak borçlarının bir kısmı tasfiye edilmiş, bir kısım borcunu ise ödeyememiş bir şirkettir. Ancak SOL'nin yüzde 99 pay sahibi olduğu Oger International, 1979 yılından itibaren Fransa'da faaliyet yürütmektedir. Fransa dışında Abu Dabi, Dubai ve İsviçre'de de faaliyet yürüten şirketleri bulunmaktadır.¹⁰

Yayın tarihi 24 Ekim 2017 olan "Türk Telekom A.Ş. ve Bağlı Ortaklıkları 30 Eylül 2017 Tarihinde Sona Eren Dokuz Aylık Ara Hesap Dönemine Ait Özet Konsolide Finansal Tablolar" Raporu'na göre; OTL, Dubai Finans Merkezi'nin kanunlarına uygun olarak Ağustos 2005'te limited şirket olarak kurulmuş bir şirkettir. Ancak Türk Telekom'u kontrol eden ana ortak; OTL'nin de ana ortağı olan SOL'dir.¹¹

8 <http://www.ogertelecom.com/structure.html>

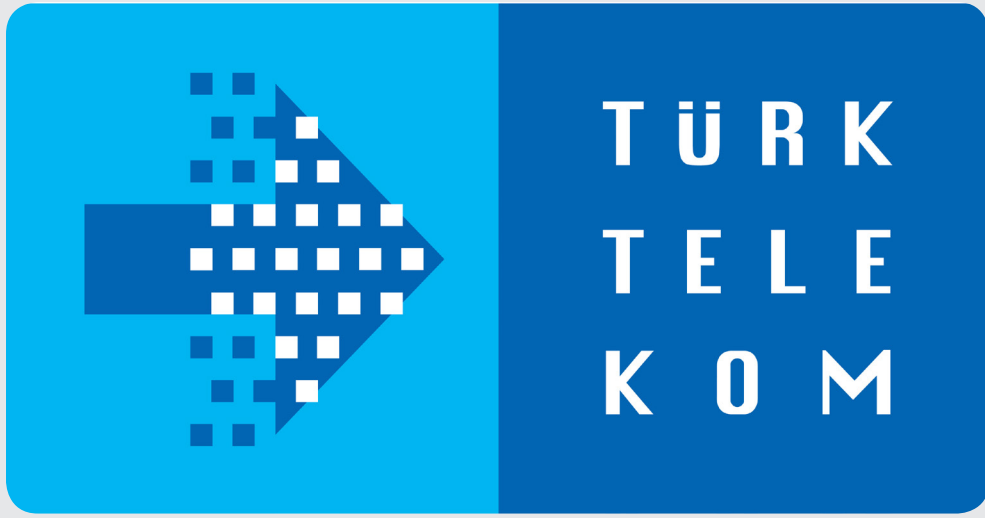
9 <http://www.ttyatirimciiliskileri.com.tr/tr-tr/turk-telekom-grubu/turk-telekoma-yatirim/sayfalar/default.aspx>

10 <http://www.saudioger.com/subsidiaries-affiliates>

11 <http://www.ttyatirimciiliskileri.com.tr/Raporlar/2017/2017-3C-Konsolide%20Finansal%20Tablolar%20ve%20Dipnotlar.pdf>, s.7

TMMOB
ELEKTRİK MÜHENDİSLERİ ODASI

TÜRK TELEKOM

ÖZELLEŞTİRME RAPORU

Kasım 2017